

jaarverslag 2006

Publieksversie

Inhoudsopgave

Woord en Daad in een oogopslag	03	6 Hoe wij humanitaire hulp verlenen	20
Ketenbenadering	04	Casus Humanitaire hulpverlening	22
Interview	05	7 Hoe wij het werk evalueren en verbeteren	23
1 Waarom en hoe wij werken	06	Casus Hoe wij het werk evalueren en verbeteren	25
2 Hoe wij werken aan basisvoorzieningen	08	8 Hoe actief Nederland voor Woord en Daad is	26
Casus Basisvoorzieningen	10	Casus Fondsenwerving particulieren	28
3 Hoe wij aan onderwijsprogramma's werken	11	9 Hoe ondernemers betrokken zijn	29
Casus Onderwijs	13	Casus Fondsenwerving bedrijven	31
4 Hoe wij aandacht geven aan Arbeid en Inkomen	14	10 Hoe wij omgaan met subsidies en samenwerking	32
Casus Arbeid en Inkomen	16	Casus Samenwerking en netwerken	34
5 Hoe wij aan bedrijfsontwikkeling werken	17	11 Hoe het bestuur werkt	35
Casus SMED (Bedrijfsontwikkeling)	19	12 Hoe wij omgaan met geld en kwaliteit	37
		13 Hoe wij naar de toekomst kijken	39
		14 Hoe wij het geld besteden	42
		Bijlage 1 Personeel	46
		Bijlage 2 Bestuur Woord en Daad	47
		Bijlage 3 Secretariaten comités	48
		Woord en Daad wereldwijd	50

Hartelijk dank voor uw bijdrage en betrokkenheid in 2006!

Deze uitgave is een samenvatting en bewerking van het uitgebreide jaarverslag. Bent u geïnteresseerd in ons uitgebreide jaarverslag?

Mail naar info@woordendaad.nl of bel 0183-611800. U kunt het jaarverslag ook downloaden van onze website: www.woordendaad.nl

> Wie

Woord en Daad wil als ontwikkelingsorganisatie vanuit christelijk perspectief armoede bestrijden in Afrika, Azië en Midden-Amerika.

> Wat

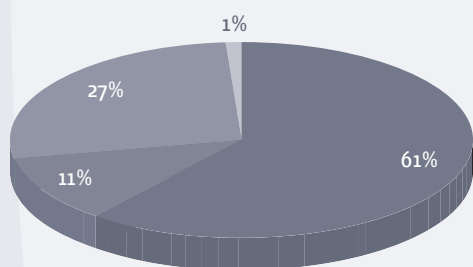
Woord en Daad werkt over grenzen aan vier thema's: onderwijs, arbeid en inkomen (vaktraining, begeleiding, opzetten bedrijfjes), basisvoorziening (gezondheid, landbouw, water) en noodhulp.

Binnen de grenzen wil Woord en Daad mensen stimuleren verantwoordelijkheid te dragen voor de naasten.

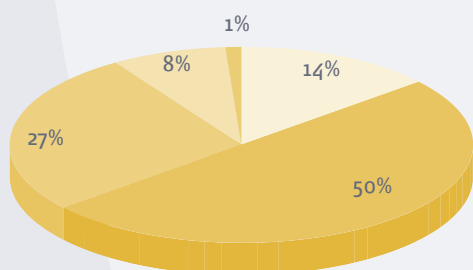
> Waar

Woord en Daad is werkzaam in

- **Afrika:** Angola, Botswana, Burkina Faso, Ethiopië, Liberia, Oeganda, Sierra Leone, Tsjad, Zambia en Zuid-Afrika
- **Azië:** Bangladesh, de Filippijnen, India, Sri Lanka, Thailand
- **Midden- en Zuid-Amerika:** Colombia, Guatemala, Haïti, Honduras, Nicaragua

- Particulieren
- Bedrijven
- Institutionele donoren
- Diversen

- Programma Basisvoorzieningen
- Programma Onderwijs
- Programma Arbeid en Inkomen
- Programma Noodhulp
- Diverse projecten

> Hoeveel

Inkomsten 2006	21.595.433
Landen	20
Partnerorganisaties	30
Gefinancierde projecten	339
Financieel geadopteerde kinderen	30.824
Donateurs	55.000
Jongeren	20.000
Leden Business Platform	102
Medewerkers	45
Vrijwilligers op het kantoor	8
Lokale vrijwilligers (comitéleden)	750

Inkomsten 2006

Van	Bedrag	Percentage
Particulieren	13.271.071	61
Bedrijven	2.413.574	11
Institutionele donoren	5.746.710	27
Diversen	164.078	1
Totaal	21.595.433	100

Uitgaven 2006

Van	Bedrag	Percentage
Progr. Basisvoorzieningen	2.760.853	14
Progr. Onderwijs	10.027.623	50
Progr. Arbeid en Inkomen	5.340.715	27
Progr. Noodhulp	1.581.368	8
Diverse projecten	315.766	1
Totaal	20.026.325	100

Organisatiekosten 2006 (overhead)

Kosten monitoring en begeleiding	898.141
Kosten bewustmaking	463.133
Kosten eigen fondsenwerving	886.917
Kosten overige fondsenwerving	130.070
Totale organisatiekosten	2.378.261
Totale inkomsten	21.595.433
Organisatiekosten in % van de inkomsten	11,01%

Woord en Daad bezit het CBF-keurmerk en is ISO gecertificeerd.

Van kostganger tot kostwinner...!

> Woord en Daad werkt vanuit de ketenbenadering met de slogan 'van kostganger tot kostwinner!'. Doel is om alle 'kostgangers' (kinderen en jongeren die nu onderwijs volgen) uiteindelijk 'kostwinner' te maken zodat ze de kost kunnen verdienen. Voor zichzelf, voor hun gezin én voor de ontwikkeling van de gemeenschap.

Binnen de ketenbenadering werkt Woord en Daad met drie programmalijnen: Basisvoorzieningen, Onderwijs en Arbeid en Inkomen.

Het programma Basisvoorzieningen omvat activiteiten op het gebied van water en sanitatie, gezondheid, voedsel en landbouw. Deze activiteiten zijn veelal gericht op gemeenschappen, vaak in gebieden waar kinderen wonen die via Woord en Daad onderwijs volgen. De ouders van deze kinderen maar ook andere mensen uit de doelgroep van Woord en Daad hebben toegang tot deze voorzieningen.

Woord en Daad steunt in 18 landen onderwijsprogramma's. In het totaal volgen 40.000 jongeren en 4.000 volwassenen onderwijs. Kinderen kunnen onderwijs volgen van de kleuterschool tot en met de middelbare school. Voor volwassenen worden alfabetiseringscursussen gegeven. Daarnaast is er een programma voor vaktraining en studiebeurzen voor (hoger) vervolgonderwijs, zowel voor jongeren als voor volwassenen.

Het programma Arbeid en Inkomen is erop gericht om jongeren en ouderen op te leiden in een vak en ná hun opleiding een extra duwtje in de rug te geven op weg naar de arbeidsmarkt. Dit gebeurt in de vorm van arbeidsbemiddeling maar ook door het verstrekken van (micro)kredieten en begeleiding bij de opstart van een eigen bedrijfje.

Bij het programma Arbeid en Inkomen speelt het Business Platform van Woord en Daad een belangrijke rol. De betrokken ondernemers stellen niet alleen fondsen beschikbaar voor kredietverstrekking. Ze denken mee en adviseren ondernemers ter plaatse.

Woord en Daad heeft een duidelijke visie. Maar wel een die ontwikkelt. Woord en Daad rekent met de context waarin zij werkzaam is. En die context verandert. Door deze context continue te monitoren wil Woord en Daad bevorderen dat projecten succesvol worden en dat daardoor ook de kleineren projecten meewerken in een groter geheel.

Naam: Jan Lock

Geboren: 21 maart 1956

Functie: directeur

Sinds wanneer bent u betrokken bij Woord en Daad?

Dit kan ik op twee manieren beantwoorden. In mijn studententijd heb ik namens een groepje studenten van de Landbouwniversiteit al contact gezocht om hand- en spandiensten te verlenen. Dat was in 1981. Als directeur ben ik sinds 1994 bij Woord en Daad betrokken.

Hoe bent u betrokken bij Woord en Daad?

Als directeur uiteraard. Maar ook als mens. Ik vind het werk en de werkwijze van Woord en Daad mooi. Ik voel me betrokken op de achterban. Die is niet alleen trouw en loyaal, maar ook opbouwend kritisch. Het mooie is dat we elkaar op een gemeenschappelijke basis aan kunnen en mogen spreken. Diezelfde openheid ervaar ik ook naar medewerkers, bestuur en partners. Dat werkt stimulerend. Daarom haal ik ook energie uit mijn werk.

Wat is u in het werk van Woord en Daad het meest bijgebleven?

Ooit het bezoek aan een wijk in Bogotá, Colombia. De wijk heette Cartucho. Alles wat niet door de beugel kan en iedereen die was uitgespuugd was daar opeengehoopt. Ik heb daar gelopen. Twee dagen achter elkaar. Zag echt wat gebrokenheid en weglopen bij God vandaan in zijn uiterste uitwerkt. Was diep onder de indruk. Kende geen Spaans en had dus geen woorden. De tweede dag werd ik aangesproken door iemand uit de wijk, die vroeg waarom mijn ogen hen open aankijken terwijl de ogen van anderen dat niet deden. Toen ontdekte ik diep dat getuigen veel, veel meer is dan spreken. Het is letterlijk ook je uitstraling.

Welke ontmoeting tijdens de werkbezoeken die u in 2006 heeft afgelegd heeft het meeste indruk op u gemaakt en waarom?

Bezoek aan een dorp van prostituees in Bangladesh. Ellen van den Hil, mijn collega, had een gesprek met een van de vrouwen. De prostituee was hard en

uitdagerend. Totdat de ogen van Ellen haar weerstand braken. Ze vertelde toen haar leven, huilde toen ze vertelde dat ze voor haar familie al dood was. En als ze ooit zou sterven, zou ze letterlijk weggegooid worden. Dat gaat diep!

Wat was de grootste verandering voor Woord en Daad in 2006?

Vier antwoorden strijden er om voorrang.

1. De plaats die bedrijfsontwikkeling kreeg en het initiatief om tot een investeringsfonds te komen.
2. Het groene licht dat het bestuur gaf om bestuur en directie te laten doorlichten door comités, personeel, Business Platform en partners.
3. Het beleidsplan dat echt een gezamenlijk product van achterban, medewerkers, bestuur en partners in het Zuiden is geworden.
4. De enorme groei in professionaliteit en aantal van ons personeel.

Hoe kijkt u terug op het werk dat Woord en Daad in 2006 mocht doen?

Een jaar waarin we in inkomsten ten opzichte van 2005 niet groeiden, maar waarin heel veel is ontkiemd. Ik denk aan de start van de afdeling Advies en Onderzoek. Het volwassen worden van het jongerenprogramma Young Ambassadors. De verdiepingsslag die we met onze partners maakten en die zich bijvoorbeeld uitte in de eerstesteeenlegging voor het Hope College in Addis Abeba.

Reageer kort op de volgende punten en geef daarbij een doorkijkje naar 2007

- *Groei en identiteit:* gaan prima samen als je maar een paar dingen goed in de gaten houdt. Bijvoorbeeld dat je in beide evenveel investeert. Dat mensen identiteitsdragers zijn en je daarom juist ook in de mensen moet investeren. En dat je het gesprek over identiteit levend houdt. In Woord en Daad ervaar ik dat als een levende aangelegenheid en dat geeft in alle bescheidenheid wel vertrouwen. Juist daarom willen we in 2007 daar speciaal aandacht aan geven in een bezinningsdag
- *Groei en professionaliteit:* groei is alleen houdbaar en duurzaam als professionaliteit meegroeit. Dat zie je ook terug in ons jaarplan, waarin we veel aandacht geven aan een betere manier van werken én waarin we ook denken te groeien. Hard denken te groeien zelfs. Juist dan zie je ook dat samenwerken met anderen, het samen-doen, steeds belangrijker wordt.
- *Groei en diversiteit* in doelgroepen (jongeren, comités, ondernemers) is heel mooi. Want daardoor krijg je ook nieuwe geluiden en gezichtspunten binnen je werk. Dat houdt ons scherp en draagt bij aan de andere twee punten die net zijn genoemd: groei en identiteit en groei en professionaliteit. Het past ook in de ontwikkelingen in onze omgeving. Juist dat komt ook terug in 2007.

› *Woord en Daad werkt vanuit bijbels perspectief. Daarin staan mensen als unieke schepselen van God centraal. In dit hoofdstuk leest u over onze kernwaarden in en onze visie op het werk en hoe we ons werk aanpakken. Omdat we merken vanuit ervaringen in het veld dat de slagzin 'van kostganger tot kostwinner' niet altijd even gemakkelijk in de praktijk gebracht kon worden, hebben we opnieuw naar de programma's gekeken.*

› Missie

Woord en Daad wil vanuit christelijk perspectief armoede bestrijden in Afrika, Azië en Midden-Amerika. Via lokale organisaties streven we ernaar armen een menswaardig bestaan te bieden. Hierbij doen wij een appel op ieders verantwoordelijkheid, zowel hier als daar. Woord en Daad wil hierin een sterke en betrouwbare schakel zijn tussen de achterban en de armen in ons werkgebied.

› Visie

Armoede in bijbels perspectief
Woord en Daad is een organisatie die zich gemotiveerd weet door de bijbelse opdracht zorg te dragen voor de arme naaste. Daarbij beseft Woord en Daad dat armoedebestrijding in een door zonden gebroken wereld plaatsvindt.

Ten diepste staat het werk van Woord en Daad in de verwachting van de komst van het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid (Mattheüs 6:33a). Woord en Daad ziet haar werk als tekenen van dit Koninkrijk.

Zonder aanzien des persoons

Woord en Daad kiest voor de allerarmsten, ongeacht etnische achtergrond, religie, geslacht of politieke voorkeur.

De hele mens

Armoede overstijgt in de opvatting van Woord en Daad het materiële. Ze heeft ook een structurele, psychische en geestelijke dimensie. In de hulpverlening moet er daarom aandacht zijn voor deze verschillende aspecten.

Verantwoordelijkheid over en weer

Woord en Daad wil mensen in Noord en Zuid stimuleren verantwoordelijkheid te dragen en te nemen. Richting de rijken in Noord en Zuid, voor de arme naaste 'ver weg' of 'dichtbij'. In het arme Zuiden -zo mogelijk- voor zichzelf en daarmee ook voor anderen.

Mensen die kwetsbaar zijn, en daardoor zelf geen verantwoordelijkheid kunnen nemen, zoals kinderen en vrouwen, mogen aanspraak maken op hulp. Degenen die hun stem niet kunnen laten horen, wil Woord en Daad een stem geven.

Mensen die in staat zijn verantwoordelijkheid te dragen, maar de middelen missen, wil Woord en Daad helpen op eigen benen te staan.

Werken met christelijke lokale partners

Woord en Daad werkt structureel samen met christelijke partnerorganisaties die onafhankelijk zijn en vanuit dezelfde missie en visie als Woord en Daad werken. Dit versterkt de samenwerking en bevordert een gelijkwaardige relatie. Door de inbedding in de lokale situatie en de kennis en kunde die binnen deze organisaties aanwezig is, kunnen we ons werk effectief doen.

Betrouwbaar, open, eerlijk

Woord en Daad wil altijd aanspreekbaar zijn op haar werkwijze en de besteding van de fondsen. Daarom zoeken we voortdurend naar een optimale balans tussen een hoge kwaliteit van ons werk en lage kosten.

› Kernwaarden en uitgangspunten

Woord en Daad werkt vanuit haar missie, visie en strategie met een vijftal kernwaarden en uitgangspunten. Het gaat om:

- *Medeverantwoordelijkheid*: met elkaar verantwoordelijkheid nemen voor het probleem van armoede en elkaar daarop aanspreken
- *Medeschepsel*: er is vanuit het schepsel van God een basale band én verantwoordelijkheid voor elkaar.
- *Mede-lijden*: begrijpen én aanpakken van armoede vanuit individuele én structurele aspecten.
- *Rentmeesterschap*: efficiënt en effectief werken met oog voor de wereld om ons heen.
- *Onafhankelijk en samenwerkend*: een eigen gezicht met oog voor samenwerking met een toegevoegde waarde.

› Strategie

Het werk van Woord en Daad betreft drie aspecten:

- *Armoedebestrijding in ontwikkelingslanden*: vanuit de ketenbenadering van kostganger tot kostwinner richten we ons op Onderwijs en Arbeid en Inkomen. Waar nodig werkt Woord en Daad vanuit het ondersteunende programma Basisvoorzie-

ningen (water, voeding, gezondheid, landbouw) aan randvoorwaarden voor de programma's op het gebied van Onderwijs en Arbeid en Inkomen. Uitwisseling van kennis neemt in alle programma's een belangrijke plaats in.

- *Bewustwording van de achterban*: we willen onze achterban bewustmaken van de oorzaken en gevolgen van armoede wereldwijd.
- *Opkomen voor de belangen van de allerarmsten*: zo nodig vragen we aandacht voor de positie van de allerarmsten bij politiek, pers en bedrijfsleven.

Woord en Daad onderbouwt samen met haar partners en op grond van goede analyses de keuzes die in de programma's gemaakt worden.

› Hoge kwaliteit en lage kosten

Woord en Daad wil altijd aanspreekbaar zijn op haar werkwijze en de besteding van de fondsen. Daarom zoeken we voortdurend naar een optimale balans tussen een hoge kwaliteit van ons werk en lage kosten.

Dit betekent dat wij waarde hechten aan het werken met hoog gekwalificeerd en gemotiveerd personeel. Ook vinden we het belangrijk dat we voldoen aan kwaliteitsstandaarden zoals ISO. We streven ernaar zo goed en helder mogelijk inzicht te geven in onze activiteiten en de resultaten die we behalen. Bovendien streeft Woord en Daad naar lage kosten, en stuurt er daarom gericht op dat minimaal 90% van iedere ontvangen euro besteed wordt aan projecten voor armoedebestrijding (zie verder hoofdstuk 8). Mede door de inzet van vele vrijwilligers (onder wie 750 comitéleden) slagen we hier al jarenlang in. Het streven naar lage kosten én het leveren van hoge kwaliteit is niet altijd eenvoudig. Het dwingt ons tegelijkertijd tot het zoeken naar efficiënte en creatieve oplossingen.

› Codes

Woord en Daad:

- onderschrijft de Code of Conduct van het Internationale Rode Kruis, een internationale gedragscode voor hulporganisaties;
- volgt in noodhulp en wederopbouw de Sphere Standards;
- volgt de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen. De daarin bepleite doorvoering van toezicht en uitvoering wordt binnen Woord en Daad toegepast. Dat geldt ook voor de richtlijnen rond salariering;
- werkt in fondsenwerving met de Gedragscode van de VFI.

Zorg aan de basis

> Elk mensenleven is kostbaar. Gezondheidszorg kan daarom niet goed genoeg zijn voor jonge, kwetsbare kinderen. Maar ook voor mensen in de kracht van hun leven en voor ouderen die vaak met verschillende gezondheidsproblemen kampen, is goede zorg van levensbelang. Zaken als schoon drinkwater, goede voorlichting over bijvoorbeeld hygiëne en gezond voedsel spelen hierin een noodzakelijke rol. Zij vormen de basis om te werken aan een betere toekomst voor iedereen, van jong tot oud.

Het programma Basisvoorzieningen bestaat voor ongeveer 80% uit gezondheidsprogramma's. Woord en Daad wil zo veel mogelijk mensen bereiken zonder op kwaliteit van de zorg in te leveren.

Het is moeilijk om de kwaliteit van gezondheidswerk te meten. Goede gezondheidszorg is meer dan gekwalificeerd personeel en de juiste voorzieningen. Er is daarom veel aandacht voor de volgende punten die bijdragen aan kwalitatief hoogstaande zorg.

> Ontwikkeling hiv/aidsprogramma's
Hiv/aids, een ernstige en ongeneeslijke ziekte, is inmiddels een epidemie van wereldformaat. In het jaar 2006 zijn er 4,3 miljoen met het hiv-virus geïnfecteerd. In veel landen is het het belangrijkste

probleem van dit moment, met name in het zuidelijke deel van Afrika. Daarom is in 2006 hiv/aids een specifiek programma geworden binnen het algemene programma Basisvoorzieningen. Hiervoor is een nieuw personeelslid aangenomen met de nodige ervaring op het gebied van hiv/aidsbestrijding. Zo willen wij specialistische kennis met onze partners ontwikkelen op het gebied van aids, om zo de oorzaken en de gevolgen van deze ziekte zo goed mogelijk te bestrijden.

De hiv/aidsproblematiek wordt ook opgepakt in alle onderwijsprogramma's. Schoolkinderen worden zo getraind om zichzelf zo goed mogelijk te beschermen tegen infectie met het hiv-virus.

› Kostenbeheersing

Binnen veel klinieken is er aandacht voor eigen bijdrage van patiënten. Ook armen kunnen vaak wel wat bijdragen aan de kosten van een medische behandeling. Er blijft altijd wel een spanningsveld: commerciële klinieken en ziekenhuizen zijn onbetaalbaar voor arme mensen. Veel door Woord en Daad gesteunde klinieken hebben daarom een armenfonds, waarbij de allerarmsten aan kunnen kloppen. Zij hoeven dan maar een fractie te betalen van wat anderen bijdragen, of krijgen de zorg geheel gratis.

Ook door aanspraak te maken op subsidies van lokale overheden, wordt zo veel mogelijk bespaard. Zo zijn er in een aantal landen, met name in Midden-Amerika, overheidsprogramma's voor gesubsidieerde medicijnen. Partnerorganisaties van Woord en Daad hebben toegang tot deze programma's en zorgen zo dat de doelgroep niet overgeleverd is aan vaak dure particuliere apotheken. Tegelijkertijd is het een kostenbesparing voor Woord en Daad. Als de overheid goedkope medicijnen verstrekt, hoeft Woord en Daad geen dure medicijnen te bekostigen.

Neem een land als Colombia. Daar is gratis basisgezondheidszorg bij de wet een recht voor de allerarmsten. Miljoenen ontheemden in het land lopen deze noodzakelijke zorg echter mis. Zij hebben vaak geen identiteitspapieren en wonen noodgedwongen op illegale plaatsen. Redenen voor de overheid om ze een gezondheidspasje te weigeren. Terwijl juist zij zeer arm en meer dan gemiddeld ziek zijn. CDA Colombia hielp met succes 3.000 van deze mensen aan een pasje. Ook verzorgt CDA de gezondheidszorg, gesubsidieerd door de overheid.

› Preventie

Meer aandacht is uitgegaan naar het voorkómen van ziekten, in plaats van alleen aandacht voor genezing. Voorkomen van ziekten staat of valt in veel gevallen met gezond leven. Preventie van ziekten gebeurt dus in eerste instantie door aan veranderingen te werken in het dagelijkse leven van mensen. Gezond leven is daarmee een grote bijdrage aan gezondheidszorg. Verder kunnen mensen vaak zelf goed aangeven hoe zij in gemeenschapsverband met gezondheidszorg om willen gaan. Bijvoorbeeld een vroedvrouw uit een dorp die cursussen geeft op het gebied van gezondheidswerk. Ze kan dan zwangerschappen,

bevallingen en zorg voor moeder en kind begeleiden. Ook kan hygiëne vaak in dorpsverband aangepakt worden, door een dorp samen schoon te houden en door goede afwatering te regelen.

Woord en Daad wil, zoveel als mogelijk is, mensen zelf de verantwoordelijkheid geven voor hun eigen gezondheidszorg. Hierbij hoort ook het oprichten en steunen van gezondheidscomités onder de doelgroep, alsook het steunen van belangengroepen, bijvoorbeeld verenigingen van mensen met hiv. Deze comités of verenigingen kunnen de bevolking vertegenwoordigen in het contact met de overheid. Zij kunnen erop aandringen dat overheden de afspraken die zij internationaal en nationaal gemaakt hebben, ook uitvoeren. Zo probeert Woord en Daad de bevolking zelf het heft in handen te laten nemen voor hun eigen gezondheidszorg.

› Samenwerking

In veel landen heeft de overheid bijvoorbeeld een fonds voor vaccinaties van jonge kinderen. Het kan echter zijn dat de overheid niet beschikt over vervoer of een goede infrastructuur om de plaatsen waar jonge kinderen wonen te bereiken. Dan blijven de vaccins soms ongebruikt liggen.

Partnerorganisaties van Woord en Daad vervullen hierin een belangrijke rol: zij beleggen dorpsbijeenkomsten voor vaccinatie, en zorgen voor vervoer van overheidspersoneel. Soms krijgt een partnerorganisatie de vaccins van de overheid, en kan eigen personeel de vaccinaties zelf doen.

› Bijscholing

Hoewel veel partnerorganisaties goed samenwerken met de overheid, gebeurt dit vaak niet zo planmatig. Sommige organisaties werken weinig samen met de overheid, ook al zijn er mogelijkheden voor. Daarom wil Woord en Daad zich voor de toekomst inzetten op het trainen van partnerorganisaties, specifiek op dit punt. Zij kunnen dan overheidsbeleid nagaan om aanspraak te maken op subsidies. Ook kunnen zij het beleid van overheden beïnvloeden ten gunste van verwaarloosde bevolkingsgroepen, door middel van stille diplomatie of juist door publiciteitscampagnes te ondersteunen. Behalve op dit punt krijgt personeel van partnerorganisaties ook op andere gebieden regelmatig een cursus om hun kennis en vaardigheden up-to-date te houden.

Programma Basisvoorzieningen in 2006

Totaal uitgaven	€ 2.760.853
Percentage van de programmauitgaven (exclusief noodhulp)	15%
Aantal mensen dat bereikt is met curatieve gezondheidszorg (consulten, behandeling van ziektes, etc.)	195.000 consulten
Aantal personen dat bereikt werd met preventieve en gespecialiseerde gezondheidszorg	1.270.000 mensen
Voedselhulp aan oude vrouwen, (ondervoede) kinderen en invaliden	ong. 3.000
Aantal personen dat bereikt werd met verbeterde watervoorziening	38.000 mensen

› Sprankje hoop voor Rivka uit Banishonta

'Ik leef nu zeven jaar in deze hel', zegt Rivka. Ze heeft het over Banishonta; het prostitueedorp in Bangladesh.

'Thuis waren we arm. Als kind moest ik hard werken en mijn moeder helpen. Ik ben een paar jaar naar school geweest. Ik had een vriendje, maar hij bedroog me. Hij beloofde me van alles en liet me toen in de steek. Ik ging ten einde raad naar Banishonta. Hier is veel jaloezie en competitie. We overleven van minimale inkomsten. Soms hebben we te maken met zwangerschappen of abortussen. Ik heb geen contact meer met mijn familie. Ze denken dat ik dood ben. Terugkeer is onmogelijk.'

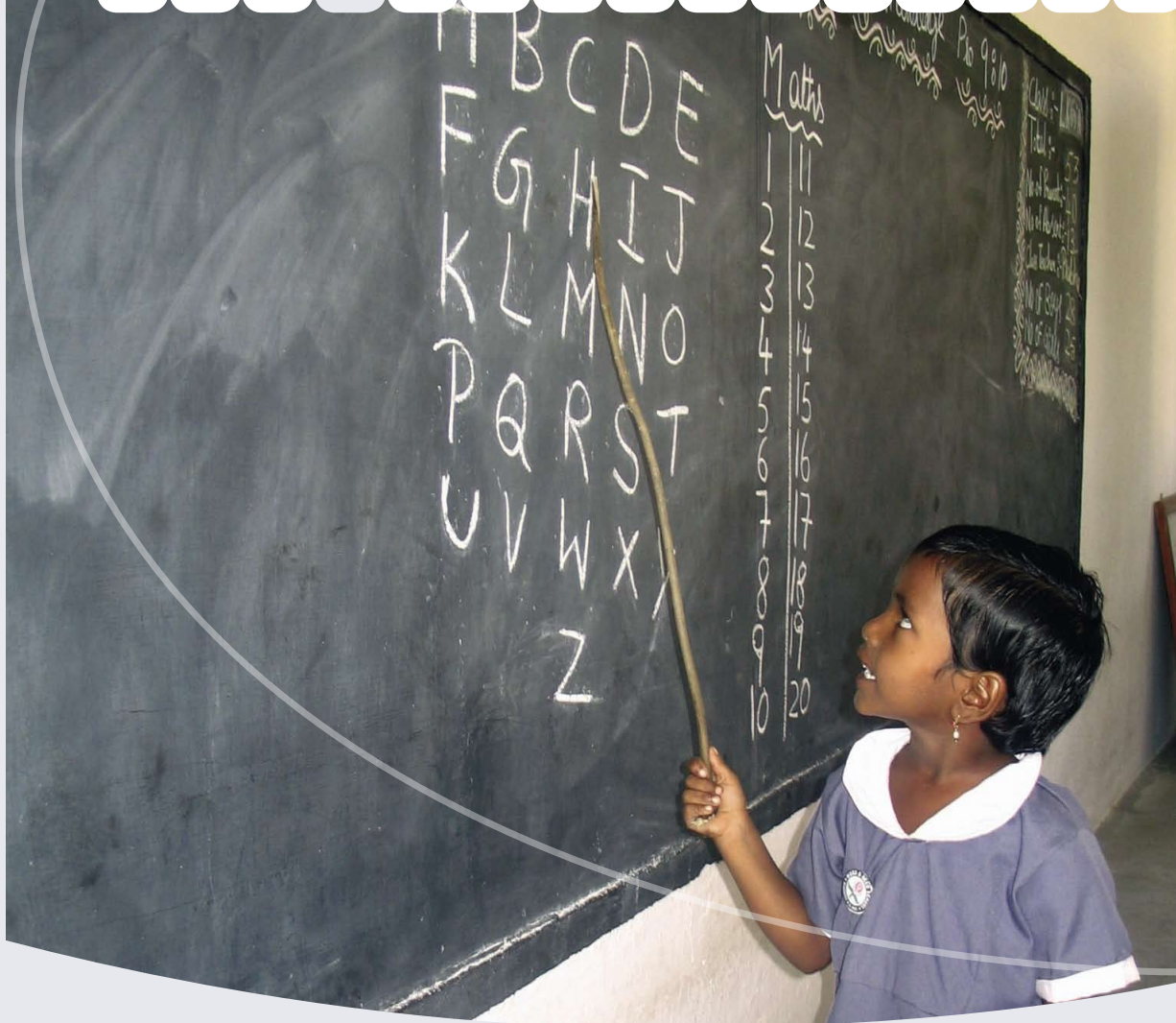
Ogenschijnlijk een heel gewoon dorp: wat hutten aan de monding van een rivier, vlakbij grote havens. Vanaf de waterkant lijkt het precies op alle andere vissersdorpen. De dorpsbewoners van Banishonta zijn echter voornamelijk meisjes en vrouwen, veelal gekleed in een traditionele sari. Verder wat winkeliers. Het dagelijkse leven van de vrouwen bestaat ook hier uit water halen, wassen, koken. Om écht te overleven zijn ze prostituee. Overdag zie je lachende tienergroepjes op de kade, andere vrouwen zitten op

houten veranda's of verblijven in de hutten.

Banishonta is alom bekend. Dagelijks meren er boten vol mannen aan. Op de kade wachten de vrouwen op hun klanten. Veelal scheepslui die een eenmalig bezoek brengen. Maar er zijn ook vaste bezoekers die met een zekere regelmaat komen. Rivka weet ervan mee te praten.

Christian Service Society (CSS), partnerorganisatie van Woord een Daad, werkt onder vrouwen als Rivka. Behalve voorlichting is psychosociale hulp heel belangrijk. De meesten weten van de gevaren van besmetting met het hiv-virus. Sommigen zijn zelf besmet. CSS probeert met haar programma deze vrouwen te bereiken en helpt naar mogelijkheden te zoeken om weer een menswaardig bestaan op te bouwen. Naast voorlichting en medische zorg wordt er psychosociale hulp geboden en naar mogelijkheden gezocht voor terugkeer naar ouders of familie. CSS heeft een kredietprogramma om individuen aan een klein starterskapitaal te helpen om zo inkomsten te verwerven en een nieuw bestaan op te bouwen. CSS hoopt dat zo de prostituees van 2006 nieuwe kansen en hoop krijgen in 2007.

Van kostganger...

› Een school vol met kinderen in één van de gevaarlijke wijken van de Colombiaanse hoofdstad Bogotá, Altos de Cazuca. Sommige kinderen zijn nog maar enkele maanden eerder gevlucht van het platteland naar de grote stad. De ouders zijn te bang om zich te laten registreren als ontheemde en dus kunnen hun kinderen niet terecht op overheidsscholen. Wel kunnen deze kinderen terecht op de scholen van onze Colombiaanse partner CDA.

Dit is een voorbeeld van een situatie waar het onderwijs van Woord en Daad dagelijks plaatsvindt. Wereldwijd worden zo duizenden kinderen en jonge mensen voorbereid op een toekomst, waarin ze hopelijk als zelfstandige en verantwoordelijke volwassenen in de samenleving zullen functioneren.

› Onderwijs maakt het verschil

Onderwijs maakt verschil in het leven van een kind, van een gezin, van een toekomstige generatie. Wat onderwijs betekent, is in het leven van iedere leerling letterlijk een apart verhaal (zie casus). Onderwijs is een groot onderdeel in de programma's van Woord en Daad. In 15 landen in 3 continenten

werd in 2006 het onderwijsprogramma uitgevoerd en is 53% van alle middelen besteed aan onderwijsprojecten.

Door middel van het financiële adoptieprogramma heeft Woord en Daad in 2006 aan christelijk onderwijs van ruim 35.000 leerlingen in het basis- en voorgezet onderwijs bijgedragen. Ook zijn in 2006 vanuit andere inkomsten nog eens 11.500 jongeren en volwassenen gesteund bij het volgen van onderwijs. De verwachte resultaten zijn hiermee ruimschoots behaald, terwijl het bestede bedrag binnen de begroting bleef.

Naast studiekosten zijn in het onderwijsprogramma ook andere voorwaarden voor onderwijs inbegrepen: een (warme) maaltijd, kleding en medische zorg.

› **Kwaliteitsverbeteringen**

Het onderwijsprogramma van Woord en Daad is in tweeën te verdelen, namelijk het realiseren van onderwijs waar het nog niet is en het bevorderen van de kwaliteit van het bestaande onderwijs. In 2006 speelden training van onderwijspersoneel en de opzet en verbetering van infrastructuur een rol. Een niet te warme, droge, hygiënische, veilige leeromgeving en voldoende ruimte zijn belangrijke voorwaarden voor voldoende leerresultaten. Verder zijn een verbeterde infrastructuur en beschikbaarheid van goede leermiddelen vaak een voorwaarde voor erkenning van de school door de overheid.

Uitbreiding en nieuwe projecten

In 2006 zijn verschillende onderwijsprojecten uitgebreid of zijn nieuwe projecten opgezet. Bijvoorbeeld in Sierra Leone waar de onderwijssteun is uitgebreid. In 2005 werden 210 kinderen gesteund in het voormalige vluchtelingenkamp Grafton Community, bij de hoofdstad Freetown. In 2006 werden in totaal 1.200 kinderen bereikt met onderwijs. Ook wordt door de partnerorganisatie Cotton Tree Foundation gelobbyd bij de overheid om de scholen in Grafton Community op te nemen in het overheids-systeem. Naast erkenning van de schoolresultaten, en dus diploma's, zal de overheid dan mogelijk ook haar verantwoordelijkheid nemen als het gaat om de bekostiging van de scholen.

Training van leraren en stafleden

Behalve materialen en gebouwen zijn kennis en vaardigheden van leraren en andere stafleden op scholen van groot belang voor goed onderwijs. Verschillende partnerorganisaties hebben projecten uitgevoerd, gericht op training en/of kwaliteitsverbetering. Zo volgden op de Filippijnen medewerkers van kindercentra trainingen op het gebied van pedagogiek. Vervolgens gaven zij, en geven zij nog steeds, het geleerde door aan hun collega's.

Word and Deed-India heeft in juni 2006 een conferentie georganiseerd voor schoolleiders en assistenten van vier partnerorganisaties van Woord en Daad in India. Thema's als leiderschap, motivatie en het stellen van doelen kwamen daarin aan de orde. Naar aanleiding van deze conferentie stelden de partners een eigen actieplan op. Dit project was zeer succesvol.

Woord en Daad hoopt in de toekomst meer van deze kennisuitwisselingsprojecten te kunnen ondersteunen. Het is de bedoeling in 2007 met de partners van Woord en Daad in Spaanstalige landen een uitwisselingsbezoek te organiseren in Colombia. Het geven van onderwijs aan leerlingen in achterstandssituaties en een context van geweld zal specifieke aandacht krijgen.

Schoolresultaten.

Schoolresultaten zijn een belangrijk kwaliteitsgegeven voor het onderwijs. In de 46 projecten die Woord en Daad in 2006 heeft gesteund, is meer dan 90% van de leerlingen overgegaan en is 85% geslaagd. Op een enkele school zijn deze percentages niet gehaald. Aan het eind van het schooljaar is in Haïti bijvoorbeeld maar 70% van de leerlingen overgegaan. Dit werd veroorzaakt doordat er weinig lesboeken en schriften op de school waren. Woord en Daad maakte het vervolgens mogelijk nieuwe materialen te kopen. De verwachting is dat dit zal leiden tot betere resultaten in 2007.

Woord en Daad hecht veel waarde aan de doorstroom van leerlingen van basisonderwijs naar vervolgonderwijs en een zelfstandige plaats in de maatschappij. Mocht het nodig zijn, dan blijven jongeren meerdere jaren in het programma. Een mooi voorbeeld is Guatemala.

Tijdens een werkbezoek aan Guatemala in 2006 liet een schooldirecteur foto's zien van jongeren die de basisschool hadden verlaten. Ze komen uit arme families en zonder de financiële steun had een aantal van hen waarschijnlijk op het land moeten werken in plaats van in de schoolbanken te zitten. Momenteel studeren sommigen met een studiebeurs van Woord en Daad verder in de stad. Anderen hebben een baan gevonden en kunnen in hun eigen onderhoud voorzien. Eén jongeman is inmiddels zelf leraar.

Programma Onderwijs in 2006

Totaal uitgaven voor onderwijsprojecten	€ 10.027.623
Percentage van de programmauitgaven (exclusief noodhulp)	54%
Bereikte kinderen via onderwijsprojecten	35.470
Ondersteunde jongeren in basis- en voortgezet onderwijs	7.035
Deelname volwassenen aan alfabetiseringscursussen	4.527
Aantal kinderen dat via financiële adoptie wordt gesteund	30.824

Een middelbare school voor Juliranis

'Het is al een paar maanden niet zo leuk meer thuis. Mijn vader is weggelopen. Hij woont nu bij een andere vrouw. We helpen mijn moeder nu allemaal heel goed. Want ze moet nu alles alleen doen. Vroeger kwam papa nog wel eens binnenlopen. Hij speelde dan even met ons. Maar daarna ging hij altijd weer weg, naar die andere vrouw.'

De 8-jarige Juliranis Ruiz Urbina vertelt haar verhaal. Met haar zijn er heel veel andere kinderen die een dergelijk verhaal kunnen vertellen in Colombia. Helaas zijn er in dit Zuid-Amerikaanse land veel mannen die er wisselende partners op na houden. De vrouwen draaien alleen op voor de zorg (ook financieel) voor de kinderen.

Juliranis, haar broers en zussen en haar moeder hebben al een moeilijke tijd achter de rug. Ooit woonden ze in het dorp Maria La Bacha. Colombia is al jarenlang verwikkeld in een burgeroorlog. In deze oorlog werd het dorp van familie Ruiz Urbina onveilig gemaakt door illegaal gewapende groepen. De familie vluchtte in eigen land voor hun leven en raakte ontheemd.

Nu wonen ze in de armenwijk El Pozón in de grote kuststad Cartagena. Een gebied dat door de overheid onbewoonbaar is verklaard omdat het in het najaar vaak met overstromingen te kampen heeft, waarbij regen en rioolwater het grootste deel van de huizen binnenstromen. In deze wijk biedt CDA, partnerorganisatie van Woord en Daad, basisgezondheidszorg en onderwijs aan.

Daarom kan Juliranis toch naar school. Op de school van CDA ontvangen zij en haar jongste zusje christelijk onderwijs, kleding en medische zorg. De moeder van Juliranis is blij met deze hulp: 'Soms is het echt moeilijk. Ik heb niet elke dag een ontbijt voor mijn kinderen. Dan ben ik blij dat ik weet dat ze op school wat te eten krijgen.'

De moeder van Juliranis is nog elke dag blij met CDA. Haar kinderen gaan naar school en krijgen elke dag eten. Toch is dit niet het grootste wonder voor haar. 'Door CDA ben ik in contact gekomen met de pastor van de school. Hij hoorde wat ons gezin overkwam en zocht ons direct op. Ik heb veel steun aan hem gehad. Hij vertelde me over de kerkdiensten die ik kon bezoeken. Sinds enkele weken zing ik in het koor van de kerk. De verdrietige gebeurtenissen in mijn leven hebben uiteindelijk voor iets prachtigs gezorgd: mijn geloof in God. Hierdoor kan ik verder.'

CDA gaf in 2006 aan 690 kinderen onderwijs op de basisschool in El Pozón. In 2007 hoopt CDA, met hulp van W&D, de school uit te breiden met een computerlokaal, vier klaslokalen, een laboratorium voor scheikunde, een personeelskamer en een bibliotheek. Ook gaat de school groeien naar 780 leerlingen. Tot 2010 zal de school nog jaarlijks met twee klaslokalen uitgebreid worden. Op die manier kunnen kinderen als Juliranis straks niet alleen naar de basisschool maar ook naar de middelbare school! W&D bouwt, samen met partnerorganisatie CDA, graag aan een kansrijkere toekomst voor jongeren in Colombia!

CDA= Corporación Dios es Amor

...tot kostwinner

› *Alleen je handtekening kunnen zetten en toch je eigen business hebben... Ondenikbaar! Maar niet voor Parul (35) uit Bangladesh. Dankzij een lening uit het microkredietprogramma van onze partner Christian Service Society (CSS) heeft zij haar eigen kuikenfokkerij opgezet. Zo draagt ze maandelijks 3.000-5.000 taka (€ 35 - € 57) bij aan het gezinsinkomen. Daar is ze maar wat trots op! Maar wat eigenlijk nog belangrijker is: in een cultuur waar vrouwen nauwelijks meetellen zorgt dit voor respect, waardering en stabielere gezinssituaties.*

Parul is één van de 38.000 klanten uit het microkredietprogramma van Christian Service Society, de partner van Woord en Daad in Bangladesh. Het verstrekken van microkredieten is onderdeel van het programma Arbeid en Inkomen van Woord en Daad. Door het aanbieden van vaktraining, studiebeurzen, arbeidsbemiddeling, microkredieten en ondersteuning bij de opzet van een eigen bedrijfje wil Woord en Daad ervoor zorgen dat kansarmen daadwerkelijk worden geholpen hun situatie blijvend te veranderen. In dit hoofdstuk een verslag van de belangrijkste activiteiten uit het programma Arbeid en Inkomen in 2006.

› Vakonderwijs

Om een goede kans te maken op de arbeidsmarkt is goed vakonderwijs enorm belangrijk. Woord en Daad

heeft weer veel jongeren bereikt in 2006. De trainingen variëren van elektrotechniek en autotechniek tot naaien, weven en administratief werk.

Om nog meer jongeren en volwassenen vakonderwijs te kunnen laten volgen, stimuleert Woord en Daad de opzet van nieuwe vaktrainingen en de verbetering van bestaande onderwijsprogramma's. Zo zijn er in Benin, Bangladesh en Colombia in totaal 5 nieuwe vakscholen gerealiseerd. Ook zijn er in 6 landen bij in het 9 trainingscentra infrastructurele verbeteringen uitgevoerd, zoals het aanschaffen van machines of het bouwen van additionele lesruimten. In 4 landen is bij 6 trainingscentra is het bestaande vakonderwijsprogramma inhoudelijk verbeterd.

Het opzetten van netwerken rondom vakonderwijs wordt door Woord en Daad gestimuleerd. In Burkina

Faso heeft dit geresulteerd in gezamenlijke lerarentrainingen van 4 scholen bij de start van het schooljaar in september.

Niet alle plannen konden worden uitgevoerd. Doordat het marktonderzoek van dermate slechte kwaliteit was, kon de uitbreiding van de vaktraining in Port Elizabeth (Zuid-Afrika) niet doorgaan. Doordat men in Sri Lanka geen geschikte praktijkleraar bij de organisatie kon benoemen, liep het vaktrainingscentrum vertraging op.

› Studiebeurzen

Als vervolg op basisonderwijs wordt in veel landen hulp gegeven voor een middelbare of hogere opleiding. Dit vervolgonderwijs moet leiden tot betere kansen op de arbeidsmarkt.

› Arbeidsbemiddeling

Voor jongeren en volwassenen die een beroepsopleiding of een opleiding hebben gevolgd in het reguliere onderwijs is het van groot belang dat deze investering wordt verzilverd. Woord en Daad steunt Job & Business Centres (JBC's; arbeidsbemiddelingsbureaus) die de schoolverlaters begeleiden bij het zoeken naar werk of helpen met het opstarten van een eigen bedrijfje. De JBC's werken nauw samen met de vakscholen. Woord en Daad streeft ernaar dat alle partners die vakonderwijsprojecten hebben, ook zorgen voor de koppeling met de arbeidsmarkt. Op deze wijze wordt de maatschappelijke zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de leerlingen gestimuleerd.

In 2006 waren 17 partners actief in beroepsvoorbereidende vorming. Het doel was om bij 10 van hen arbeidsbemiddeling te realiseren. Bij 12 is dat gerealiseerd en dat is boven verwachting. In totaal waren er in 2006 13 JBC's actief.

Het succes van de JBC's ten aanzien van arbeidsbemiddeling verschilt per partner. In landen waar de industrie zich ontwikkelt, zoals India en de Filipijnen, ligt de plaatsingsgraad erg hoog (80% van de leerlingen heeft binnen 6 maanden een baan). De kwaliteit van de afgestudeerden speelt daarbij duidelijk een positieve rol. In Ethiopië (weinig economische groei) is de kwaliteit zelfs doorslaggevend. In Haïti en Colombia werkt arbeidsbemiddeling minder en zetten de JBC's meer in op ondernemerschap (microbedrijfjes).

Via 5 JBC's werden 24 microbedrijfjes opgezet. De doelstelling was 80 microbedrijfjes. Het opzetten van microbedrijfjes vereist de juiste expertise. Zolang een JBC de mogelijkheid heeft dit uit te besteden of mensen te helpen via arbeidsbemiddeling heeft dat de voorkeur. Vanuit dat per-

spectief is het niet behalen van de doelstelling acceptabel.

Woord en Daad stimuleert partners hun resultaten nauwkeurig vast te leggen. Dit helpt de partner te leren over de relevantie van de beroepsopleiding. Het volgen van schoolverlaters is lastig, zeker in sloppenwijken waar communicatiemiddelen ontbreken en de migratiegraad hoog is. Momenteel volgen 4 à 5 partners de schoolverlaters op een gestructureerde wijze.

JBC's kunnen ook de functie hebben om te netwerken met andere vakscholen. Het doel hiervan is het bevorderen van samenwerking op het gebied van arbeidsbemiddeling, curriculumontwikkeling en beleidsbeïnvloeding. In Burkina Faso functioneert zo'n netwerk. In India onderzoekt de partner de mogelijkheden.

› Opzet kleine bedrijfjes

De opzet van MKB-bedrijven is een taak geworden van afdeling MKB-ontwikkeling (zie hoofdstuk 5). Vanuit het programma Arbeid en Inkomen wordt wel aandacht gegeven aan de opzet van kleine bedrijfjes (door middel van microkredieten).

Er is krediet en begeleiding verleend voor de opzet van kleine productieketens in de landbouw. In Nicaragua en Sierra Leone kregen 300 boeren steun. In Zimbabwe werd steun gegeven aan 166 boeren.

In Colombia, Bangladesh en Burkina Faso vindt momenteel een proces plaats waarbij het kredietprogramma los naast de eigen organisatie komt te staan in een zogenaamde Micro Finance Institution (MFI). Doel hiervan is om de capaciteit, efficiëntie en effectiviteit van de programma's te verbeteren. In samenwerking met de Rabobank Foundation wordt gewerkt aan een plan voor capaciteitsopbouw van onze partner in Bangladesh.

De bestaande microkredietprogramma's bij partners zijn in 2006 gegroeid naar totaal 53.256 klanten.

Programma Arbeid en Inkomen in 2006

Totale uitgaven	€ 4.753.500 *
Percentage van de programmautgaven (exclusief noodhulp)	25%
Aantal studenten vaktraining	3.900
Jongeren die studiebeurs ontvingen	4.750
Aantal arbeidsbemiddelingsbureaus	13
Start microbedrijfjes	24

* exclusief programma bedrijfsontwikkeling

Een gat in de lucht voor een gratis vakopleiding

'Ik heb er het volle vertrouwen in dat ik na het behalen van mijn diploma een baan zal vinden.' Biruk Tefera uit Ethiopië twijfelt niet aan zijn plekje op de arbeidsmarkt. *'De vakschool is goed uitgerust. De theorie wordt samengebracht met praktijkopdrachten en stages. Zo doen wij veel ervaring op, nog voor we een diploma hebben.'* De vrolijk ogende, 21-jarige Biruk is eerstejaars student Electric Technology.

'Hope Enterprises heeft mijn leven veranderd van een donkere naar een lichte toekomst.' Biruk legt uit wat hij bedoelt. *'Ik ben geboren in een arme boerenfamilie vlakbij de stad Mojo. Mijn moeder overleed toen ik acht jaar oud was. De verantwoordelijkheid voor het gezin kwam geheel op de schouders van mijn vader. Hij werkt als loonarbeider op het land en verdient minder dan een dollar per dag. Geld voor school was er niet.'*

De tante van Biruk besluit hem een kans te geven. Zij stuurt hem naar school in de hoofdstad Addis Abeba. Biruk is een goede leerling met talent voor technische vakken. Maar na de middelbare school heeft zijn tante geen geld voor een vervolgopleiding. Er zit voor Biruk niets anders op dan een baantje te zoeken. Hij vindt werk in een houtwinkel en maakt de hele dag fotolijsten.

Op een dag loopt Biruk langs het kantoor van Hope Enterprises. Op een pamflet wordt een oproep gedaan voor arme jongeren om zich aan te melden voor een vakopleiding.

'Tot op dat moment was mijn toekomstperspectief, net als van mijn vader, in loondienst voor een dollar per dag. Toen ik de oproep las, voelde ik weer hoop opkomen. Ik schreef mij onmiddellijk in. Na een paar dagen werd ik thuis bezocht door mensen van Hope Enterprises. Een week lang wachtte ik in spanning. Toen kwam het bericht: ik was toegelaten om gratis vakonderwijs te volgen! Wat er dan door je heen gaat is niet in woorden te beschrijven. Ik schreeuwde en sprong rond het huis tot groot vermaak van mijn familie', vertelt Biruk lachend.

Wat zijn de plannen na de vakopleiding? *'Ik wil gebruikmaken van de lening die Hope Enterprises gaat introduceren. Met begeleiding van docenten kan ik een eigen onderneming beginnen. Het idee straks een goed geschoolde elektriciens te zijn, stemt mij dankbaar. Natuurlijk hoop ik voor mijn familie te kunnen zorgen. Maar mijn grootste wens is mijn kennis inzetten om van Ethiopië een land in voorspoed te maken.'*

> Drie vrouwen in Bangladesh die een kledingzaakje runnen met 40 naaisters in dienst, een bouwbedrijf op de Filippijnen met 17 medewerkers, 12 viskwekerijen in Zuid-Afrika met 200 medewerkers... In 2006 heeft Woord en Daad in diverse landen krediet en advies verstrekt voor de opzet en uitbreiding van MKB-bedrijven. De laatste schakel in de keten 'van kostganger tot kostwinner'. Kansarmen een basis geven voor economische onafhankelijkheid is belangrijk. Alleen dan zijn zij immers in staat om voor zichzelf en hun familie te zorgen en de economie in hun eigen land een stimulans te geven.

Vanaf 2006 is Bedrijfsontwikkeling binnen Woord en Daad een aparte afdeling. Met haar programma voor Bedrijfsontwikkeling richt Woord en Daad zich op ondernemers in ontwikkelingslanden die een bedrijf willen starten of uitbreiden. Zij worden geholpen met een lening, advies en contacten met lokale en Nederlandse afnemers.

MKB-bedrijven onderscheiden zich van microkrediet-bedrijven. Bijvoorbeeld omdat ze meer werknemers (meer dan vijf) in dienst hebben en aanzienlijk grotere investeringen doen. Zo ontstaat ook meer werkgelegenheid. Ondernemers uit het Business Platform

dragen bij aan Bedrijfsontwikkeling met financiële middelen en kennis.

> Waarom bedrijfsontwikkeling

In ontwikkelingslanden lopen ondernemers aan tegen grote financiële barrières. Als ondernemers al een lening kunnen krijgen, zijn de condities vaak onredelijk. Rentepercentages tot 40% per jaar, vergezeld met niet-haalbare garanties, maken start of uitbreiding zelfs voor succesvolle ondernemers erg lastig. Daarnaast is toegang tot kennis en innovatie moeilijk. Tot en met 2005 heeft Woord en Daad vanuit deze

achtergrond bedrijfsontwikkeling aangepakt op een wijze die niet goed bij de context paste. We hadden te weinig focus op sectoren, maakten te weinig gebruik van lokale capaciteit en netwerken en hadden bovendien onvoldoende eigen capaciteit.

In 2006 is dat veranderd. Bedrijfsontwikkeling kwam apart te staan, bij ons én bij partners. Bovendien is er veel geïnvesteerd in het bedrijfsmatig aanpakken van het programma binnen de kansen van de lokale context. Die aanpak werkte. In 2006 konden we het werk én inhoudelijk én qua omvang op een hoger niveau tillen.

In 2006 hebben we daarom met succes samen met onze lokale partners leningen verstrekt aan bedrijven en waardevolle kennis uit Nederland overgedragen aan ondernemers ter plaatse.

› Resultaten en tegenvallers

In bovenstaande tabel vindt u de resultaten. Helaas waren er ook tegenvallers. Zo bleek het landbouwbedrijf in India niet levensvatbaar. Er werd besloten te stoppen. Gelukkig bleek de waarde van het aangekochte land zo toegenomen dat de financiële schade zeer beperkt bleef.

In Zuid-Afrika is de steenfabriek failliet verklaard en inventaris gevorderd na mismanagement van de ondernemer en gebrek aan goede begeleiding.

Woord en Daad wilde in 2006 in acht landen starten met bedrijfsontwikkeling. Die doelstelling is niet gehaald. In Colombia bleek het starten van activiteiten nog niet mogelijk. De partner verwacht in de tweede helft van 2007 wel klaar te zijn voor bedrijfsontwikkeling. Het voorgenomen aantal van acht partners waarmee we bedrijfsontwikkeling wilden starten is wel gehaald. Daarnaast zijn er ook een aantal belangrijke niet-geplande ontwikkelingen rondom bedrijfsontwikkeling. Zo zijn er diverse lokale zakelijke netwerken in het Zuiden bezocht en gestimuleerd tot samenwerking, zijn er 4 Nederlandse bedrijven in contact gebracht met organisaties in het Zuiden waardoor handelscontacten zijn ontstaan en is in Nederland aansluiting en samenwerking gezocht met organisaties als ICCO, PUM en Solodaridad.

Programma Bedrijfsontwikkeling in 2006

Totale uitgaven	€ 587.215 *
Percentage van de programmauitgaven	3%
Aantal geholpen bedrijven	174
Aantal leningen verstrekt aan bedrijven	169
Aantal werknemers van geholpen bedrijven	1600

* maakt deel uit van het programma Arbeid & Inkomen

Ook hier bleef een teleurstelling niet uit. De partner Linge Lethu in Zuid-Afrika wilde zich niet committeren aan de nieuwe aanpak van bedrijfsontwikkeling. Er is besloten de relatie met Linge Lethu te beëindigen.

› Bedrijfsontwikkeling en het Business Platform

De afdeling Bedrijfsontwikkeling is ingebed in het geheel van Woord en Daad. Er is met name intensieve samenwerking met de mensen binnen afdeling Projecten en Programma's die zich bezighouden met vaktraining en arbeidsbemiddeling. Daarnaast werkt de afdeling nauw samen met het Business Platform.

De leden van het Business Platform (vertegenwoordigd door de coördinatiegroep, bestaande uit 5 ondernemers) hebben in 2006 een belangrijk deel van de financiën en kennis die nodig waren voor MKB-ontwikkeling bijgedragen. Bovendien hebben 33 leden van het Business Platform en Business Supporters een actieve rol vervuld in het leveren van kennis en inzet voor MKB-bedrijven.

Met de coördinatiegroep van het Business Platform is 4 keer vergaderd voor het bespreken van de voortgang en bepalen van het beleid.

Onderstaand overzicht geeft kort de resultaten weer van bedrijfsontwikkeling in 2006.

Samenvatting Woord en Daad • MKB ontwikkeling 2006			
Totaal aantal geholpen MKB bedrijven			
Azië	Afrika	Centraal Amerika	Totaal
156	18	0	174
Aantallen Nederlandse expertise geleverd t.b.v MKB Ontwikkeling			
Azië	Afrika	Centraal Amerika	Totaal
12	19	2	33
Bedragen van leningen verstrekt aan MKB bedrijven			
Azië	Afrika	Centraal Amerika	Totaal
€ 363.550	€ 170.245	€ 0	€ 533.795
Bedragen financiële ondersteuning MKB partnerorganisaties			
Azië	Afrika	Centraal Amerika	Totaal
€ 25.386	€ 8.900	€ 0	34.286
Arbeidsplaatsen indicatie bij geholpen MKB bedrijven			
1800 arbeidsplaatsen			
Aantal geholpen MKB bedrijven naar branche en % aandeel in arbeidsplaatsen			
Agri/Voedsel/ Welzijn	Productie & Constructie	Verkoop & Dienstverlening	Totaal
26	97	51	174
25%	45%	30%	100%

Kippenboer uit Bangladesh maakt droom waar

'Op 4 september 2006 heb ik de eerste termijn van mijn lening terugbetaald. Deze lening kreeg ik om mijn kippenfarm uit te breiden met een extra gebouw, 3000 kippen en vier medewerkers.'

Alid Seikh (33) uit Khulna in Bangladesh vertelt trots over de uitbreiding van zijn kippenfarm. Ooit gestart met 20 kippen als hobby, beheert Alid nu een farm met 6000 kippen, die elke dag 5000 eieren produceren. Zijn farm speelt een grote rol in de omgeving, want eieren zijn belangrijk in het dagelijks voedsel van de arme bevolking. Iedere ochtend komen lokale handelaren de eieren afnemen om deze op de markten in de omgeving te verkopen. De handelaren betalen hun afname meteen aan Alid. Iedere ochtend kost hem dit 2-3 uur.

Alid heeft sinds 1994 zijn eigen kippenfarm. Wat begon met 20 kippen groeide al snel uit tot een farm met 3000 kippen en 6 medewerkers. Alid rondde in 1993 de opleiding Bachelor of Commerce af. In 1996 volgde hij twee cursussen op het gebied van kippenfokkerij. Zijn hobby groeide gestaag uit tot een echt bedrijf. Omdat de behoefte

aan eieren in de omgeving alleen maar toeneemt, wil Alid dolgraag zijn farm uitbreiden. Toegang tot financiële diensten heeft hij echter niet.

Totdat hij in contact komt met de partnerorganisatie van Woord en Daad in Bangladesh, Christian Service Society (CSS). Woord en Daad wil via haar programma MKB-ontwikkeling (het opzetten en uitbreiden van bedrijfjes) Alid graag helpen zijn farm uit te breiden en daardoor werkgelegenheid creëren. Met geld van het Business Platform krijgt Alid begin 2006 een lening van taka 1.062.500 (circa € 13.000). De lening heeft een looptijd van 5 jaar. Met het geld bouwt Alid een extra legfarm die plaats biedt aan 3000 kippen. Alids plannen zorgen voor werkgelegenheid voor vier kansarmen. Maar wat meer is: Alid wil zijn jarenlange ervaring in de kippenfarm graag ten dienste stellen aan andere jonge ondernemers. Hij coacht, adviseert en begeleidt jonge mensen in zijn omgeving die graag hun eigen kippenfokkerij willen opzetten of uitbreiden. Vraag naar eieren is er genoeg. Naar werk misschien nog wel meer. Dankzij mensen als Alid krijgen kansarmen in Khulna beide.

› Rampen en tegenslagen horen bij het leven in een gebroken wereld. Onverwacht, ongepland en wereldwijd. Veel mensen kunnen in tijden van rampen op hun eigen reserves of hulpbronnen terugvallen. Soms zijn de situaties van de mensen zo schrijnend of de ramp is zo groot, dat er geen sprake is van reserves. Een dorp overstroomt, of wordt weggevaagd door vloedgolf of aardbeving. Een oorlog doet mensen op de vlucht slaan. Mensen raken alles kwijt. Echt alles.

In die gevallen bieden we mensen de helpende hand en kunnen levens gered worden. Van mannen, maar vooral van vrouwen en kinderen die vaak de kwetsbaarste groepen zijn in de samenleving. We willen er in die gevallen, via onze partnerorganisaties, zijn en humanitaire hulp bieden. Ook in 2006.

Soms, in het geval van de orkaan Mitch die ook Nicaragua trof, konden we na vele jaren huisvesting bieden aan een groep die toen alles kwijt was. Vele tsunamislachtoffers ontvingen een dak boven hun hoofd. Soms moest er acuut hulp worden verleend door onze partnerorganisaties.

› Tsunami

De vloedgolf in Azië staat bij allen nog in het geheugen gegrift. Trouw blijven aan de slachtoffers vindt Woord en Daad belangrijk. Er werd begonnen aan nog 112 huizen, naast die al eerder goedgekeurd wer-

den. Een gemeenschapscentrum werd gebouwd. Er zijn voor 300 eenmanszaken materialen geleverd. Er zijn aan tien scholen materialen geleverd. Juist bij grote en ingewikkelde projecten is het evalueren van projecten belangrijk. In hoofdstuk 7 leest u meer over de manier waarop dit is gebeurd.

De volgende tsunamiprojecten zijn aanvaard en afgerond en gedeeltelijk nog in proces:

Land	Aantal huizen	Status
Sri Lanka	300	Afgerond en overhandigd
India	1.500	I.s.m. de overheid in proces
India 3 partners	833	Afgerond 567; in proces: 266
Sri Lanka	112	In proces

In totaal is nu 97% van de inkomsten voor de tsunami toegekend aan projecten. De resterende 3% zal in 2007 toegekend worden aan vervolgprojecten.

› Droogte

Grote gebieden in de Hoorn van Afrika werden door droogte getroffen. Samen met onze partners verleenden we in Ethiopië hulp. Ook in Burkina Faso en Zambia ontstonden problemen met de voedselzekerheid, en ook hier werd hulp verleend, uit nog openstaande gelden van een vorige hulpactie tegen de honger. De mensen in de droogtegebieden ontvingen voedsel om te kunnen overleven. Veel vee is door de droogte doodgegaan waardoor mensen hun inkomstenbron verloren. We deelden dieren uit en gaven landbouwtrainingen in de hoop dat de getroffen mensen minder kwetsbaar zouden zijn.

› Burgeroorlog

De strijd tussen de Tamil Tijgers en de Singalese overheid laaide weer op in Sri Lanka. Terwijl het na de tsunami haar handen vol had aan de wederopbouw verscheurt de burgeroorlog nu het land. Schattingen lopen uiteen, maar men denkt dat 100.000 mensen voor het geweld zijn gevlucht. Met gevaar voor eigen leven deelde de staf van onze partnerorganisatie Ladder of Hope voedselpakketten uit in gebieden waar gevochten werd en waar noodhulp mondjesmaat werd toegestaan door de overheid. Ongeveer 5.000 families kregen voedselpakketten en tenten. De families die vaak vreselijke dingen onderweg meemaakten werden in kampen opgevangen. Ook werd er een watertruck en ambulance aangeschaft. In Uganda laaide het geweld op. Onze partnerorganisatie KDDO bood daar de helpende hand aan platgebrande dorpen. Huishoudelijke materialen en voedsel gingen verloren, en KDDO verving dit voor de mensen.

› Natuurgeweld

In India stond het jaar 2006 in het teken van overvloedige regen, en daarmee samenhangende overstromingen. Diverse malen stroomden grote gebieden onder water waardoor mensen dakloos en bezitloos raakten. Hoewel de media geen aandacht aan deze ramp gaven, werden toch meer dan een half miljoen mensen in kampen opgevangen. Via onze partnerorganisaties AMG-India, IREF en Word and Deed India werden er 55.000 mensen geholpen met hun eerste levensbehoeften.

In Bangladesh werden slachtoffers van een brand geholpen. Ook werden in de winter de armste mensen geholpen door middel van het uitdelen van dekens.

› Orkanen en cyclonen

In 2004 en 2005 verwoestten zeer zware orkanen grote gebieden in Midden-Amerika.

In Haïti en Guatemala werden wederopbouwactiviteiten gestart. In Guatemala worden 40 huizen gebouwd waarbij de overheid 60% van de kosten bijdraagt. In Nicaragua zijn 40 door de orkaan Mitch getroffen families geholpen doordat ze land- en eigendomsrechten kregen van huizen die jaren geleden gebouwd waren.

In Bangladesh is aanvullende steun gegeven aan de bouw van vier cycloonselters waar mensen heen kunnen vluchten in geval van (veelvoorkomende) overstromingen.

› Aardbevingen

De aardbevingen in Pakistan en Indonesië kwamen uitgebreid in de publiciteit wat de achterban van Woord en Daad tot geven aanzette. Hoewel we niet in deze landen werken, hebben we het geld toch goed kunnen besteden door samen te werken met de organisaties Medair en Tear.

› Sneller handelen

In noodsituaties is snel handelen van belang. In 2006 is een procedurewijziging doorgevoerd waardoor fondsen van maximaal € 50.000 sneller aan een partner toegezegd kunnen worden.

- Bouw van **bijna 2.000 huizen** afgerond voor tsunami-slachtoffers in Sri Lanka en India;
- **ca. 36.000 mensen** in droogtegebieden in 3 landen in Afrika geholpen aan voedsel en ander risicoverminderende hulp;
- **5.000 families** in Sri Lanka op de vlucht door burgeroorlog, ontvingen hulp;
- **55.000 mensen** in India werden geholpen met eerste levensbehoefte na overstroming in India.

Onderdak en onderwijs voor de ontheemde Tharshini

'Vroeger woonde ik in het dorp Sampur. Mijn vader was visser, mijn moeder huisvrouw en ik ging naar school. Begin 2006 werd Sampur een gevaarlijke plaats om te wonen. De burgeroorlog laaide weer op tussen de Tamil Tigers en het leger van de overheid. Ons dorp ligt aan het water en we vluchtten met een boot, net als veel anderen...'

Tharshini Vilavarasa (15) vertelt ons haar verhaal. Tijdens de vlucht naar de veilige zone zijn er veel mensen voor haar ogen overleden. Zoals haar oom. Hij zat in een andere overvolle boot tijdens de vlucht op de zee. De boot zonk voor de ogen van Tharshini, en hij verdrong. Later is zijn lichaam nog gevonden. Ze vluchtte met haar broertje, zusje en ouders naar de grote, oostelijke stad Batticaloa. Daar werden ze opgevangen in het vluchtelingenkamp 'Sebatian'. Tharshini: 'We werden door de hulpverleners van het kamp opgevangen. Ik kreeg kleding, eten, schoolboeken en mijn moeder ontving keukengerei. Ik woon nu niet meer bij m'n ouders in het kamp, maar in een meisjesinternaat waar ik weer naar school kan.'

Na de vlucht is mijn leven veranderd. Ik heb vreselijke dingen onderweg zien gebeuren en leef nu nog voortdurend in angst. Gelukkig wonen er in het internaat meer meisjes die hetzelfde hebben meegemaakt. Met hen kan ik praten.'

Het geweld in Sri Lanka tussen de overheid en de Tamil Tigers is in volle hevigheid losgebarsten. Eind 2006 bereikten ons dagelijks alarmerende berichten. Schattingen variëren, maar in ieder geval meer dan 100.000 mensen zijn op de vlucht voor het geweld. De partnerorganisatie van Woord en Daad, CSI (Church of South India, nu Ladder of Hope) heeft diverse malen hulp moeten bieden. Met gevaar voor eigen leven deelde de staf voedselpakketten uit, in gebieden waar gevochten werd en waar humanitaire hulp maar mondjesmaat werd toegestaan door de overheid. Ontheemden werden later in vluchtelingenkampen in de stad Batticaloa opgevangen en van de eerste levensbehoeften voorzien. In totaal is € 125.000 besteed voor ongeveer 5.000 families. Ladder of Hope wil hoop geven aan families en aan jongeren zoals Tharshini.

› *Woord en Daad wil het verschil maken in het leven van armen. Maar gebeurt dit ook daadwerkelijk in de praktijk? En hoe kunnen wij van onze ervaringen leren? Vragen die een steeds belangrijkere rol gaan spelen in het werk van Woord en Daad. Daarom is Woord en Daad in 2006 de afdeling Advies en Onderzoek gestart die zich met deze vragen bezighoudt.*

Armoede is een complex probleem. Het heeft te maken met bijvoorbeeld hoge werkloosheid, politieke instabiliteit, uitsluiting van bevolkingsgroepen en het ontbreken van basisvoorzieningen als onderwijs en gezondheidszorg. Het bestrijden van armoede is ook complex. Onderzoek is daarom geen overbodige luxe. Het helpt Woord en Daad en haar partners om goede keuzes te maken.

Woord en Daad wil niet alleen beter inzicht krijgen in haar werk, maar ook leren van ervaringen. Deels heeft dit te maken met de achterban en donoren die steeds kritischer meekijken. Het heeft ook te maken met onze wens om te blijven leren en verbeteren. In dat kader heeft evaluatie een plaats gekregen binnen de organisatie.

In mei 2006 startte de afdeling Advies en Onderzoek. Evaluatie, onderzoek, het delen van kennis en beleidsbeïnvloeding worden vanuit de afdeling uitgevoerd of begeleid.

Woord en Daad vindt het belangrijk dat rapporten niet in de kast verdwijnen maar echt bijdragen aan een verbetering van het beleid, of van het werk 'in het veld'.

› **Evaluaties**

Woord en Daad wil haar werk zo goed mogelijk doen. Daarvoor is het soms nodig om achterom te kijken, en het werk over een langere periode te evalueren. Daarbij wordt samen met de partnerorganisaties bekeken of er effectief gewerkt wordt. Met het uitvoeren van evaluaties wil Woord en Daad nu ook kijken naar de betekenis van projecten op de langere termijn.

Vragen worden dan anders. Niet: 'Hoeveel mensen heb ik geholpen?' Maar: 'Hoe veranderen mensenlevens op langere termijn door deze hulp?' Niet: 'Hoeveel voorlichtingsbijeenkomsten zijn er gegeven?'. Maar: 'Hoeveel mensen hebben de voorlichting begrepen en hun gedrag veranderd?'

In 2006 zijn er diverse evaluaties uitgevoerd. Een voorbeeld is de evaluatie van de tsunami-noodhulpprojecten in India. De conclusie luidde dat de doelgroep tevreden was over de verleende hulp die snel en adequaat was verleend. Een kritisch punt was dat vrouwen onvoldoende betrokken waren bij het ontwerp van de huizen. Er was een speciaal modelhuis gebouwd, waar de dorpingen commentaar op mochten leveren. In de praktijk bleek het voor vrouwen toch een te hoge drempel te zijn om het modelhuis te bezoeken. Meer aandacht voor dit soort culturele gevoeligheden is dus nodig in de toekomst.

› Onderzoek

Onderzoek wordt alleen gedaan als het een ondersteuning is van de programma's van Woord en Daad en de partnerorganisaties. Op basis van de wensen en behoeften van partners in het Zuiden en de verschillende afdelingen binnen Woord en Daad is in 2006 een eerste onderzoeksagenda opgesteld. Die agenda wordt steeds aangevuld en aangepast. Het onderzoek wordt deels door Woord en Daad zelf uitgevoerd, en deels door derden. Woord en Daad werkt op dit vlak samen met Institute for Social Studies, de Leidse Hogeschool, de Christelijke Agrarische Hogeschool, de Universiteit Twente, de Vrije Universiteit en de Universiteit van Amsterdam. Er zijn in 2006 diverse onderzoeken afgerond die varieerden van landenanalyses tot een visiedocument voor vakonderwijs en -training. Enkele voorbeelden:

Een waterpomp in Burkina Faso slaan kost veel geld. Er werd gekeken of er geen goedkopere manieren waren om deze pompen te slaan. De verschillende ontwikkelde methodes zijn in Burkina Faso niet haalbaar vanwege de granieten bodem waar Burkina Faso mee kampt.

Door de burgeroorlog in Colombia is de ontheemdenproblematiek groot. Er is onderzoek gedaan naar de actuele stand van zaken met betrekking tot de situatie van de ontheemden in Colombia. Het rapport laat zien dat twee tot drie miljoen ontheemden, het ondanks hulp toch vaak moeten stellen zonder bijvoorbeeld goed onderwijs en gezondheidszorg. Het onderzoek ondersteunt inspanningen van Woord en Daad om meer aandacht te vragen voor de situatie.

› Kennis delen

Woord en Daad wil de kennis en ervaring die ze opdoet met anderen delen. Op 7 september 2006 gebeurde dit bijvoorbeeld tijdens een expertmeeting rond vakonderwijs in het Zuiden. Deskundigen wisselden kennis en ervaring uit over vakonderwijs in het kader van armoedebestrijding. Aanwezig waren deelnemers van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Nederlandse ontwikkelingsorganisaties, zuidelijke partnerorganisaties, internationale organisaties (ILO, Unevoc) en Nederlandse middelbare en hogescholen voor beroepsonderwijs.

De bijeenkomst werd afgesloten met het formuleren van aanbevelingen, zoals het opzetten van netwerken tussen instituten voor beroepsonderwijs, het aanbieden van trainingen op maat of het aansporen van de overheid om bedrijven die stageplaatsen creëren te belonen.

De uitkomsten van deze bijeenkomst worden door Woord en Daad gebruikt om haar eigen beleid rond vakonderwijs verder te verbeteren en om bijvoorbeeld overheden in het Zuiden aan te sporen goed vakonderwijs aan te bieden.

› Beleidsbeïnvloeding

Geld ophalen voor landen of projecten waar structureel dingen niet goed zijn geregeld, lijkt soms water naar zee dragen. Het geld blijft nodig omdat armoede in stand wordt gehouden door corrupte of onrechtvaardige structuren. Woord en Daad wil daarom waar mogelijk ook bijdragen aan een verandering van dergelijke structuren. Bijvoorbeeld door het aanspreken van overheden in de landen waar we werken, het benaderen van de Nederlandse overheid of de Europese Unie. Een voorbeeld van zo'n project is de lobby voor het primaire onderwijs in Haïti. Een groot deel van de onderwijsinstellingen –die grotendeels particulier zijn, niet gesubsidieerd door de overheid en vaak aanwezig in zeer arme gebieden– worden daar over het hoofd gezien door de eigen overheid en internationale donoren. Met deze lobby wil Woord en Daad de toegang van de allerarmsten tot het onderwijs verbeteren.

De zwijgende dorpspresidente

Het was in het gebouw van de dorpsschool van Vanagiri. Zo'n zestig mannen waren opgetrommeld door meneer Ramaya, het hoofd van de school. De conclusies van de evaluatie van de tsunami-projecten zouden worden gepresenteerd en besproken en daar wilden deze mannen graag bij zijn.

Eén van deze conclusies was dat er te weinig inspraak geweest was voor vrouwen, terwijl vrouwen de huizen toch zeker zoveel zouden gaan gebruiken als mannen. Er was weliswaar een modelwoning gebouwd waarop mensen op- en aanmerkingen mochten geven, maar de dames hadden het niet aange-

durfd om daar daadwerkelijk te gaan kijken. Laat staan om er opmerkingen over te maken bij het dorpscomité van negen mannen.

De externe evaluatie was geleid door een vrouw en tegen haar hadden de vrouwen het wel aangedurfd om hun mening te geven. Dat ging vaak maar om wat kleinere punten, zoals ingebouwde schappen in de keuken. Maar juist deze kleinere punten die niet veel extra hadden hoeven te kosten, zouden de huizen een stuk gebruiksvriendelijker hebben gemaakt voor vrouwen.

De overheid van India vindt dat vrouwen te veel achtergesteld zijn en heeft willekeurig een aantal dorpen aangewezen waar verplicht een vrouwelijke dorpspresidente gekozen moest worden. Vanagiri was één van die dorpen en mevrouw Kumari was een aantal maanden tevoren als presidente van het dorp gekozen.

Zij was echter niet bij deze vergadering aanwezig en niemand leek dat vreemd te vinden. Wel waren de heren Ramaya en Tanga Raj, de vorige dorpspresident, aanwezig. Samen met vertegenwoordigers van Word and Deed India en Woord en Daad, zaten zij vooraan achter de tafel.

Op verzoek bleek het echter wel mogelijk om mevrouw Kumari te roepen. Ze kreeg ook een stoel vooraan, zij het op gepaste afstand van de belangrijke mannen die vooraan zaten.

Het debat over de te kleine inbreng van vrouwen in het project werd erg heftig. Mannen met meningen voor en tegen lieten die luid en duidelijk horen. De dorpspresidente zei niets, ook niet na aandringen. Bij het afronden van de bijeenkomst had de inbreng van de dorpspresidente zich nog steeds beperkt tot enkel aanwezig zijn. De mannen voelden misschien ook aan dat dit toch wat weinig was. Mevrouw Kumari werd gevraagd een dankwoordje te spreken. Maar hoe verschillende mannen ook probeerden haar te overtuigen, ze durfde het niet.

Bij doorvragen vertrouwde één van de mannen me toe: 'Om eerlijk te zijn is mevrouw Kumari één van de meest verlegen en bescheiden vrouwen van ons dorp'.

Was dit misschien mede de reden dat juist zij verkozen was tot dorpspresidente? In ieder geval laat dit zien hoe complex ontwikkelingswerk is als je ook onder de oppervlakte kijkt.

› *Oog in oog met je adoptiekind staan dat je al jaren financieel sponsort. Een unieke ervaring. Familie Nijsink zag met eigen ogen hoe hun adoptie dochter Hiruni op de Word and Deed-school in de hoofdstad Colombo, onderwijs ontvangt. Ze genoten van de natuur maar zagen ook hoe een burgeroorlog weer oplaaide in het land.*

Familie Nijsink is een van de trouwe sponsors van Woord en Daad (zie casus). Dagelijks ontvangt Woord en Daad giften voor haar projecten. De gevers zijn divers en uniek. De kleuter die met de kijkdoos langs de deuren gaat voor warme maaltijden voor straatkinderen. De puber die meedoet aan een sponsorloop voor aidswezen in Zambia. Het jubilerende echtpaar dat de blijdschap van hun 25-jarige huwelijk wil delen en het geld geeft aan een project in Bangladesh. De vrijwilliger die zich het hele jaar inzet voor het project van het comité. Al deze gevers zijn onmisbaar voor het werk van Woord en Daad.

› Voor iedere doelgroep informatie

Woord en Daad vindt het belangrijk om haar communicatie af te stemmen op haar doelgroep. Op de website zijn daarom deelsites te vinden voor jongeren, kinderen en vrijwilligers, terwijl de volwassenen op het algemene gedeelte van informatie worden voorzien. Ook de magazines spelen op die diversiteit in. Het kwartaalblad Werelddelen richt zich op

volwassenen. Het blad ontving in 2006 een nieuwe naam en een nieuwe opmaak. Jongeren vierden het 10-jarig jubileum van het jongerenkwartaalblad Grenzeloos in november. Ze ontvingen een dubbeldik jubileumnummer en een grote poster. Tijdens de jubileumavond werd met elkaar nagedacht over het thema 'aids'. Het Schoolmagazine kwam weer in september uit en informeerde de basisschoolleerlingen.

› Vrijwilligers

In juni vond de tweejaarlijkse markt in Houten plaats. Dit jaar werd er ook aandacht gegeven aan bewustwording. Rond het thema Afrika werd het publiek voorgelicht via foto- en powerpointpresentatie. Er werden regioavonden georganiseerd waar comités over het werk van Woord en Daad werden geïnformeerd. Op de comitédag stond het thema: 'Moeder- en kindzorg' centraal.

› Jongeren

Alle geabonneerde jongeren ontvangen het blad Grenzeloos, kunnen de eigen website bezoeken en

de E-letter met het laatste nieuws gemaïld krijgen. Jongeren die zich aansloten bij het programma. Indeed ontvingen vanaf de start van het programma een keer in het jaar een E-letter.

Het project Just Care werd in 2006 concreet gemaakt. Just Care is een samenwerking met Tear, ZOA-Vluchtelingen zorg en diverse christelijke scholen. Medewerkers van de organisatie en docenten schrijven lesmateriaal rond de thema's 'gerechtigheid' en 'barmhartigheid'. Het thema 'voedsel' werd in 2006 afgerond.

Met het Young Ambassadorsprogramma reisden we met 10 jongeren naar India. Na hun reis zetten zij zich actief in voor het programma. De reis werd gesubsidieerd door Xplore.

Met de vmbo-afdeling van het Calvijn College in Krabbendijke werd een vakuitwisselingsprogramma voor Bangladesh verder uitgewerkt.

De studentenverenigingen in Groningen startten een Happietaria, een restaurant dat door studenten wordt gerund. De opbrengst ging naar vakonderwijs in India.

› Kinderen

Op basisscholen werd veel geïnvesteerd in bewustwording. Er werden presentaties gehouden over het werk van Woord en Daad. Het project WWkidz ging van start. Dit is een project in samenwerking met Columbus, Tear en ZOA-Vluchtelingen zorg en diverse christelijke scholen. Twee kinderboeken werden er uitgegeven: over de tsunami in Indonesië en over kindsoldaten in Liberia. Bij elk boek zijn leskisten verkrijgbaar waar leerlingen van de bovenbouw mee aan het werk kunnen. Er werden twee WWkidzdagen georganiseerd in Veenendaal en Rijswijk. Kinderen maakten kennis met het boek door middel van presentaties, een kinderdebat en workshops.

In 2006 werden er op scholen, verenigingen of clubs 212 voorlichtingen gegeven over het werk van Woord en Daad.

› Klachten en suggesties voor verbeteringen

Woord en Daad investeert in kwaliteit. Maar waar gewerkt wordt, gaan dingen ook wel eens fout. We zijn blij dat de klachten op de goede plek komen en nemen ze altijd serieus. Alle klachten worden geregistreerd en aangepakt. Uit onderstaande tabel blijkt dat het aantal klachten is gedaald.

Aantal klachten	2006	2005	2004
ontvangen	12	15	34
naar tevredenheid afgehandeld	10	11	27
niet naar tevredenheid afgehandeld	2	2	7
nog af te handelen per 31-12	0	2	0
Ontvangen klachten per afdeling	2006	2005	2004
Fondsenwerving Particulieren en Communicatie	7	8	13
Financiële Adoptie	5	4	13
Bedrijven	0	3	3
Ondersteuning Fondsenwerving	0	0	5
totaal	12	15	34
Klachten ingedeeld naar type			
identiteit en geloofsbeleving	3	7	8
werkwijze W&D en/of partners	8	7	20
kosten Nederland	1	1	6
Totaal	12	15	34

› Giften bij noodhulp en structureel

In 2006 werd vooral aandacht voor noodhulp gevraagd in Sri Lanka. Het land dat eerst door de tsunami werd getroffen, kampt met een oplaaiende burgeroorlog waardoor duizenden mensen moeten vluchten. India werd diverse malen getroffen door overstromingen, terwijl in Afrika hongersnood uitbrak door aanhoudende droogte.

Naast de lopende projecten waar giften op binnen komen kon dit jaar ook weer gegeven worden via partnerplan. In 2006 gaven 359 mensen aan dat ze partner wilden worden van Woord en Daad. Daarmee werd de doelstelling van 500 nieuwe deelnemers niet gehaald. Voor het adoptieprogramma was 2006 een goed jaar. Vanuit de particuliere gevers meldden 776 mensen zich aan als adoptiesponsor.

Voor de jongeren werd er een jongerenpartnerplan ontwikkeld onder de naam Indeed. Vanaf € 2,50 per maand kunnen jongeren Woord en Daad steunen. We startten in november 2006 met dit programma. In twee maanden tijd meldden 126 jongeren zich aan.

Inkomsten Fondsenwerving Particulieren (in euro's)

	2006	2005	Stijging
Totale inkomsten	€ 13.268.000	€ 15.875.000	-16%
Inkomsten projecten	€ 4.231.000	€ 3.519.000	20%
Inkomsten noodhulp	€ 793.000	€ 4.304.000	-82%
Inkomsten adoptie	€ 7.887.000	€ 7.714.000	2%
Inkomsten partnerplan	€ 356.000	€ 338.000	5%
Inkomsten Indeed	€ 879	€ 0	100%
Indeed	126 Indeed'ers	0 Indeed'ers	n.v.t
Nieuwe adopties	1.006 adopties	641 adopties	n.v.t
Nieuwe aanmeldingen partnerplan	359 pp's	492 pp's	n.v.t

Op zoek naar geboortegrond en sponsorkinderen in Sri Lanka

Joke Nijsink ontmoette haar sponsorkind tijdens een speciale reis door Sri Lanka. Het meisje Hiruni zou die dag niet op school zijn maar werd opgehaald om Joke te ontmoeten. 'Ze kwam stralend op ons af. Die glimogen blijven je echt bij.'

Sri Lanka neemt een bijzondere plek in bij de familie Nijsink uit Zwijndrecht. Joke legt uit waarom: 'In 1985 werd mijn broertje Stefan geadopteerd uit Sri Lanka. Twee jaar later kwam daar nog een broertje bij: Christiaan.' Die betrokkenheid bij dit Aziatische land blijkt ook uit de financiële steun van het gezin aan adoptiekinderen. 'We vragen speciaal naar kinderen uit Sri Lanka. Al meer dan 20 jaar steunt mijn moeder via Woord en Daad adoptiekinderen. Ik steun Hiruni nu een jaar. M'n broer en schoonzus hebben er ook ieder één. In totaal hebben we als familie nu vijf kinderen op dezelfde school in de stad Colombo.'

Op 12 juli 2006 vertrekt de familie Nijsink voor een rondreis door Sri Lanka. 'We wilden het land zien waar Stefan en Christiaan vandaan komen.'

De kennismaking met Sri Lanka was indrukwekkend. 'De binnenkomst op het vliegveld in Colombo begon al met een bliksemingslag in de vleugel. Een beetje wankel kwamen we terecht', herinnert Joke zich. 'Het was heet, vochtig en vol mensen. Met open mond keken we naar het ongeorganiseerde, drukke verkeer om ons heen.' Tijdens de rondreis zijn behalve een aantal toeristische bezienswaardigheden ook de geboorteplaatsen van Christiaan en Stefan bezocht.

Wat waren de grootste verschillen met Nederland? 'De natuur in Sri Lanka zit vol verrassingen. Je hebt een heel mooie kuststreek, met palmbomen en een blauwe zee. Maar ook het berggebied met theeplantages is prachtig. De uitgemergelde dieren en de armoede in de droge streek maakten veel indruk op mij. De mensen leven daar in kleihutjes met een dak van bananenbladeren. Toch zien ze er verzorgd uit en ze zijn heel gastvrij en behulpzaam. Christiaan vond het bijzonder dat hij nu niet degene was die opviel maar wij met onze blanke huid.'

Een bezoek aan de sponsorkinderen kan natuurlijk niet uitblijven. De Woord en Daad-school in Colombo wordt bezocht. 'De mensen wijzen je altijd de weg, ook al weten ze de weg niet. Zo hebben we een uur rondgereden op zoek naar de school en passeerden de Canal Bank, waar de sponsorkinderen wonen. Dit zijn echt hutjes die neigen naar instorten.' Het gezin Nijsink woont ook lessen bij: 'Met creativiteit, zorg en discipline wordt er les gegeven.'

Op de vertrekdag van het gezin Nijsink, laait de burgeroorlog weer hoog op. Sinds 1983 strijden de Tamils om een zelfstandige staat: Tamil Eelam.

Joke zag de verwoestende gevolgen van de tsunami en de burgeroorlog. Haar grootste wens voor Sri Lanka is vrede. Hoop op vrede ligt in haar sponsorkind Hiruni. 'Het is mooi om te zien dat een arm kind zonder kansen, toch naar school kan om zich te ontwikkelen voor een betere toekomst.'

› *GelukTreurniet Architecten uit Vlaardingen ontwierp het Hope University College, een prestigieuze universiteit in Addis Abeba, de hoofdstad van Ethiopië. Samen met drie andere ondernemers is GelukTreurniet actief betrokken bij dit project. De ondernemers begeleiden de ontwikkeling en de bouw van deze universiteit. Het project is één voorbeeld van de projecten die met behulp van ondernemers uit het Business Platform worden uitgevoerd. In de casus op pagina 31 vertelt Hans Treurniet, directeur van GelukTreurniet, meer over dit project.*

In 2006 gaven veel ondernemers, elk op hun eigen wijze, invulling aan betrokken ondernemerschap. Ze kozen ervoor mee te doen met het Business Platform, te participeren als Business Partner, mee te doen met RegioOndernemers of vijf kinderen te adopteren via het speciale bedrijvenprogramma CompanyKids. Ondernemers konden kiezen voor een programma dat bij hen past waarbij persoonlijk contact en het ontwikkelen van relaties steeds centraal stond.

Via persoonlijk contact maar onder andere ook via de website en het bedrijvenmagazine Daadkracht hielden we de ondernemers op de hoogte van de voortgang van ons werk.

Op de volgende pagina worden alle activiteiten met ondernemers in het jaar 2006 overzichtelijk weergegeven.

› Business Platform

Het Business Platform biedt bedrijven de mogelijkheid zich in te zetten voor bedrijfsgerichte projecten in ontwikkelingslanden door het geven van kennis,

geld en expertise. Doel was om in 2006 te groeien van 82 naar 100 leden. Per eind 2006 telde het Business Platform 102 leden.

› Business Partners

Business Partners zijn door een bijdrage van minimaal € 100.000 in drie jaar betrokken bij het werk van Woord en Daad. Zij hebben de mogelijkheid gerichte projecten te steunen en krijgen de gelegenheid mee te denken bij het beleid van Woord en Daad tijdens de zogenaamde strategiemeeting. Doel was om in 2006 te groeien van 7 naar 10 Business Partners. Per eind 2006 is dit doel behaald.

› CompanyKids

Via CompanyKids kunnen bedrijven een groepje (vanaf vijf) kinderen financieel adopteren. Doel was om in 2006 te groeien van 260 adopties naar 500. Eind 2006 waren 525 kinderen financieel geadopteerd via CompanyKids.

› RegioOndernemers

RegioOndernemers geven presentaties en werven fondsen voor het werk van Woord en Daad in de eigen regio. Doel was om in 2006 te groeien van 1 groep naar 4 groepen in verschillende regio's in Nederland. Per eind 2006 zijn drie groepen RegioOndernemers actief (Genemuiden, Goes en Katwijk).

› Overig

Naast inkomsten via bovengenoemde vier programmalijnen, ontving Woord en Daad vanuit bedrijven ook diverse vrije giften. Er was een heel aantal bedrijven dat giften naar aanleiding van een open dag of jubileum bestemde voor Woord en Daad. Diverse bedrijven steunden eenmalig een project.

› Communicatie en bewustwording

Voor bedrijven heeft Woord en Daad diverse eigen communicatiemiddelen. Naast algemene communicatie richting bedrijven, hanteert Woord en Daad een productgerelateerde benadering voor bedrijven. Onderstaand treft u een overzicht aan van alle communicatie-uitingen richting bedrijven in 2006, gegroepeerd per productlijn.

Daadkracht, de Daadkracht Nieuwsmail, de website en de bedankbrief werden in 2006 verstuurd.

De strategiebijeenkomst met de Business Partners vond in augustus plaats. Met deze grote donoren, de directie en een deel van het bestuur van Woord en Daad is nagedacht over het concept 'End of Poverty'.

Twee keer per jaar is er een bijeenkomst voor alle leden van het Business Platform. De bijeenkomst in het najaar van 2006 is gezamenlijk met Tear en ZOA-Vluchtelingenzorg georganiseerd.

Met de coördinatiegroep van het Business Platform

Inkomsten Fondsenwerving Bedrijven

	2006	2005	Stijging
Totale inkomsten	€ 2.414.000	€ 1.917.000	26%
Ledenbijdrage Business Platform	€ 447.000	€ 350.000	28%
Inkomsten CompanyKids	€ 234.000	€ 151.000	55%
Inkomsten RegioOndernemers	€ 104.000	€ 88.000	18%
Overige inkomsten	€ 1.629.000	€ 1.328.000	23%
Leden Business Platform	102	82	24%
Business Partners	10	7	43%
Aantal CompanyKids	525	260	202%
RegioOndernemers	3 groepen	1 groep	300%

(5 ondernemers fungeren als Raad van Commissarissen) en met de directies en accountmanagers van Tear, Woord en Daad en ZOA-Vluchtelingenzorg is 4 keer per jaar vergaderd.

Bedrijven uit de database van Woord en Daad zijn in december benaderd met een mailing voor het werven van sponsors voor CompanyKids.

De RegioOndernemers uit Genemuiden, Goes en Katwijk hebben elk 2 informatieavonden gehouden. RegioOndernemers Katwijk verstuurd 4 keer per jaar een nieuwsbrief. Ook bezocht RegioOndernemers Katwijk met 10 ondernemers de door hen gesteunde projecten in Ethiopië.

Verder zijn in 2006 bedrijven incidenteel door middel van een brief bedankt voor hun gift. Ook ontvingen diverse bedrijven voortgangsrapportage over de door hen gesteunde projecten. De leden van het Business Platform werden bijna allemaal één keer persoonlijk bezocht.

Communicatiemiddel/activiteit	Aantal keren per jaar	Bereik	Stijging
Magazine Daadkracht	2	2870 lezers	370 lezers
Daadkracht Nieuwsmail (per e-mail)	12	275 lezers	40 lezers
Bedrijvenwebsite	doorlopend	37.022	n.v.t: website is half 2005 van start gegaan
Bedankbrief met overzicht giften over 2005	1	576	112; stijging is zo hoog i.v.m. bedankbrieven voor tsunami-giften die begin 2006 verstuurd zijn.
Strategiebijeenkomst Business Partners	1	10	3
Bijeenkomsten leden Business Platform	2	130	gemiddeld gelijk gebleven
Kwartalvergaderingen coördinatiegroep Business Platform	4	5	n.v.t.
Mailing werven nieuwe CompanyKids	1	2.200	gelijk gebleven
Nieuwsbrieven RegioOndernemers	4	25	n.v.t.
Informatieavonden RegioOndernemers	6	75	50
Reis Ethiopië door RegioOndernemers Katwijk	1	10	n.v.t.

Ondernemers begeleiden ontwikkeling en bouw Ethiopische universiteit

'Bij Woord en Daad wordt de kennis van de leden van het Business Platform effectief ingezet.' Aan het woord is Hans Treurniet (60), directeur van GelukTreurniet Architecten uit Vlaardingen. Hans is één van de leden van het Business Platform. Hij is via het zogenaamde Bouwconsortium betrokken bij de bouw van een universiteit in Addis Abeba, Ethiopië. Het consortium adviseert en begeleidt de bouw van dit project: het Hope University College.

Het Hope University College (HUC) gaat jongeren opleiden voor managementfuncties bij bedrijven, instellingen en de overheid. Aan goed leiderschap is behoefte in Ethiopië. Wie kan, studeert in Europa of Amerika. Er zijn maar weinigen die na hun studie terugkeren naar Ethiopië. Deze zogenaamde 'brain-drain' grijpt diep in in de Ethiopische samenleving. Goede kansen in eigen land zijn daarom enorm belangrijk.

Een privébezoek aan Ethiopië in 2003 bracht Hans, op advies van Woord en Daad, in contact met dr. Minas Hiruy, directeur van Hope Enterprises, de partnerorganisatie van Woord en Daad in Ethiopië. Al een tijdje speelde Hans met de gedachte 'iets' voor Woord en Daad te doen ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van zijn bedrijf in 2004. Dr. Minas vertelde Hans zijn zorgen over de braindrain problematiek. Hij deelde ook zijn visie om dit tegen te gaan: de bouw van een vernieuwende en onderscheidende universiteit. Het resultaat: GelukTreurniet Architecten ontwerpt het masterplan voor het Hope University College.

De inzet van GelukTreurniet Architecten past naadloos bij de opzet van het Business Platform van Woord en Daad: kennis en creativiteit van Nederlandse ondernemers inzetten bij projecten voor economische ontwikkeling. Al snel werd vanuit het Business Platform het Bouwconsortium gevormd, dat gedurende het hele traject de bouw adviseert en begeleidt (zie foto). Naast het Bouwconsortium is er een Onderwijsconsortium gevormd dat zich bezighoudt met de onderwijskundige aspecten van het project. De beide consortia werken nauw samen met Ethiopische collega's, zodat er in het project uitwisseling van inzichten plaatsvindt. Tevens is er zo sprake van het introduceren van nieuwe technieken in de Ethiopische bouwwereld.

Het Onderwijsconsortium werkt samen met het Hope College aan een goed curriculum. Uit Nederland participeren onder andere de Christelijke Hogeschool Ede en de Christelijke Agrarische Hogeschool Dron-ten in het Onderwijsconsortium.

Op 2 december 2006 was een deel van het Bouwconsortium in Ethiopië voor een gedenkwaardig moment: de president van Ethiopië legde de eerste steen en gaf hiermee het startsein voor de bouw. De aanwezigheid van de president van Ethiopië mag gezien worden als een duidelijk signaal hoe belangrijk de Ethiopische overheid dit project vindt.

Bijschrift: v.l.n.r.: Henk de Pagter, Julia de Pagter, Wim Hasselman, Hans Treurniet, Klaas de Wit, Daniël de Witte en Leen Stok

Foto: Piet Mes

› *Samenwerking en rentmeesterschap, twee belangrijke kernwaarden van Woord en Daad, komen samen in de keuzes die wij maken rond participatie in organisaties en het aangaan van samenwerkingscontracten. In 2006 steeg het aantal samenwerkingsverbanden en ontving Woord en Daad ook meer subsidie uit samenwerkingscontracten.*

› **Samenwerkingsverbanden**

Zowel de groeiende informele netwerken als de formele netwerken spelen in toenemende mate een belangrijke rol. De netwerken rond vakonderwijs (met een aantal technische scholen in Nederland), het bedrijfsleven (investeringsfonds, Business Platform) en onderzoeksinstituten (hogescholen, universiteiten) voegen ieder op eigen wijze waarde toe aan ons werk. Al deze netwerken krijgen inhoud op basis van gerichte vragen vanuit onze partners in het Zuiden. In 2006 zijn we begonnen een aantal informele

netwerkcontacten te formaliseren via contracten of Memoranda of Understanding (MOU's). Daarnaast participeert Woord en Daad in meer formeel getinte samenwerkingsverbanden. Dat geldt overigens niet alleen in Nederland maar ook in het Zuiden.

Begin 2007 hopen we samenwerkingsovereenkomsten te tekenen met het Institute for Social Studies in Den Haag, de Christelijke Agrarische Hogeschool in Dronten, de Leidse Hogeschool en Driestar Educatief. De samenwerking met universiteiten en hoge-

scholen betreft verder het geven van gastcolleges (Christelijke Hogeschool Ede), participatie debatten (CIDIN), samenwerking bij het doen van onderzoek (Universiteit Twente) en participatie in begeleidingscommissie (Universiteit van Tilburg). Daarnaast is de Christelijke Hogeschool Ede betrokken bij de ontwikkeling van een curriculum voor een universiteit in Ethiopië.

Woord en Daad werkt samen met stichting Tear en ZOA-Vluchtelingen zorg. De samenwerking betreft Human Resource Management, noodhulp, ICT en kwaliteit. Besloten is de samenwerking op projectniveau te formaliseren en de drie directeuren van de organisaties een directieraad te laten vormen. De gezamenlijke projecten vallen onder de verantwoordelijkheid van deze directieraad. De samenwerking in het kader van Just Care (bewustwording middelbare scholen) en WWkidz (ontwikkeling van boeken en leskisten voor basisscholen in samenwerking met uitgeverij Columbus) verliep goed en is stimulerend. Sinds 1 juli 2005 participeren Tear en ZOA-Vluchtelingen zorg in het Business Platform. De pilot samenwerking loopt tot 1 juli 2007.

Woord en Daad was in 2006 actief lid van het, inmiddels opgeheven, TMF-platform, een informele organisatie, die de belangen van ontvangers van Thematische Medefinanciering (van de Nederlandse overheid) behartigt. Het platform adviseerde de Stuurgroep Evaluatie, die een grote evaluatie uitvoerde naar het TMF-programma.

In 2006 werd verder samengewerkt met Solidaridad op het gebied van productketenontwikkeling, Oikocredit op het gebied van leningen en garantstellingen, Partos, een branchevereniging voor particu-

liere internationale samenwerking in Nederland, VFI, de Vereniging van Fondsenwervende Instellingen, PSO, op het gebied van capaciteitsopbouw van programma's van onze zuidelijke partners en BBO, een organisatie die onder andere het Haïti-platform en het Colombia-platform adviseert op het gebied van lobby.

› Subsidies en samenwerking

Het ministerie van Buitenlandse Zaken (DGIS) zegde in 2007 een subsidie toe van € 20.748.000 voor de periode 2007-2010 voor het programma Onderwijs en Arbeid en Inkomen. Stichting Tear, Dorcas, Oikonomos en de Leprazending participeren in deze subsidieaanvraag.

Via de ICCO-alliantie en Prisma krijgt Woord en Daad in de periode 2007-2010 € 9.378.708 subsidie. Dit is bedoeld voor de onderdelen gezondheidszorg en hiv/aids uit het programma Basisvoorzieningen. Via Prisma is in 2006 veel geïnvesteerd in het verder uitwerken van een strategische samenwerking met ICCO op het gebied van onderwijs, hiv/aids en basisgezondheidszorg. De directeur van Woord en Daad was tot 13 december 2006 directeur van Prisma (nevenfunctie). Niet-financiële samenwerking op het gebied van economische ontwikkeling verliep direct tussen ICCO en Woord en Daad.

Woord en Daad is actief lid van EU-Cord, een organisatie voor christelijke, niet kerkelijk gebonden Europese organisaties, actief in noodhulp en ontwikkelingssamenwerking.

EU-Cord informeert leden onder andere over subsidiemogelijkheden in Brussel. De Europese Unie financiert een waterproject in Burkina Faso voor drie jaar voor een bedrag van € 1.009.317.

Inkomsten Fondsenwerving Institutionele Fondsen

	2006	2005	Stijging
Totale inkomsten	€ 5.229.111	€ 5.789.215	-10%
Prisma-ICCO	€ 1.346.750	€ 880.440	53%
Min. van Buitenlandse Zaken/DGIS/TMF	€ 2.794.332	€ 2.778.393	1%
PSO, capaciteitsopbouw	€ 371.700	€ 368.181	1%
NCDO	€ 640.284	€ 149.124	329%
Europese Unie (Burkina Faso)	€ 75.845	€ 0	100%
Overige donoren totaal	€ 517.599	€ 1.613.077	-68%
EO Metterdaad	€ 62.938	€ 628.778	-90%
Happy Gift (Happietaria)	€ 189.493	€ 131.490	44%
Nederlandse Leprastichting	€ 20.000	€ 7.496	167%
Provincie Zeeland	€ 0	€ 100.000	-100%
Stichting Lokaal Comité OS	€ 30.968	€ 0	100%
Stichting Tear	€ 200.000	€ 0	100%
Oikonomos Foundation	€ 14.200	€ 0	100%

Verdubbelingssubsidie bij RegioOndernemers Genemuiden goed besteed

'De opbrengsten kunnen optimaal worden ingezet voor ons project omdat er praktisch geen kosten zijn.' Wim Groothuis (34) uit Genemuiden vertelt enthousiast over de RegioOndernemers uit zijn woonplaats. Wim is één van de vijf bestuursleden van deze groep. De zakenmensen uit Genemuiden en omstreken zetten zich met elkaar in om fondsen te werven voor een project van Woord en Daad: de uitbreiding van een basis- en middelbare school in Bogotá, Colombia. Voor Wim is Woord en Daad geen onbekende naam. Met zijn gezin steunt hij al jaren Yonathan uit Guatemala. De kinderen bestuderen de tekeningen van hun 'verre broertje' altijd met veel belangstelling en zijn zodoende al vroeg betrokken bij Woord en Daad.

Half 2006 richtte Wim samen met vier andere ondernemers (zie foto) RegioOndernemers Genemuiden op. Ze besloten zich actief te gaan inzetten voor Colombia. Via Woord en Daad kregen ze te horen dat het mogelijk was voor hun project een verdubbelingssubsidie aan te vragen bij de NCDO (Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling). De RegioOndernemers vroegen een subsidie van € 25.000 aan. Deze werd door de NCDO

goedgekeurd. En toen was het zaak om de andere € 25.000 bij elkaar te krijgen. Er werden activiteiten opgezet en informatieavonden georganiseerd om ondernemers zover te krijgen lid te worden van de groep. Inmiddels staat de teller op 25 leden, die elk goed zijn voor € 1000.

Dat de subsidie aan RegioOndernemers Genemuiden goed besteed is, is voor Wim duidelijk. Huisvesting voor een ledenvergadering, inclusief de catering, werd de laatste keer al gratis aangeboden. De opbrengsten kunnen zo optimaal worden ingezet voor het project omdat er praktisch geen kosten zijn. De NCDO kende RegioOndernemers Genemuiden ook een subsidie van € 1000 toe voor pr-materiaal. Inmiddels is er een mooie folder ontwikkeld. De leden gebruiken deze folder om ondernemers uit hun netwerk ook bij het werk van Woord en Daad te betrekken. 'Wij hopen dat onze leden hun enthousiasme weer over kunnen brengen op nog meer ondernemers, zodat we samen een steentje kunnen bijdragen aan de strijd tegen de maatschappelijke ongelijkheid op deze wereld', aldus Wim Groothuis.

Foto: Marcel de Graaf

› Dit hoofdstuk gaat over bestuurlijke verantwoordelijkheid en legt verantwoording af over de wijze van besturen, de wijze waarop het gevoerde beleid tot stand komt en de wijze waarop bestuurlijk de uitvoering van missie, doelstelling, visie, strategie en beleid gevolgd wordt.

Bestuur

Het bestuur bestaat per 31/12/2006 uit negen personen (zie bijlage 2).

Tijdens de laatste bestuursvergadering van 2006 zijn functioneringsgesprekken gevoerd met de bestuursleden dr. R. Bisschop en dr. ir. R.A. Jongeneel. Op basis van deze gesprekken vond herverkiezing van beiden plaats. In verband met het verstrijken van de bestuurlijke termijn, trad dr. D.J. Bac af. In zijn plaats is medicus dr. P. Honkoop uit Barendrecht benoemd.

Directie en functioneren directie

De directie wordt gevoerd door ir. J. Lock. Statutair heeft de directeur een beleidsvoorbereidende, beleidsadviserende en beleidsuitvoerende taak. Hij geeft tevens leiding aan de uitvoerende organisatie van Woord en Daad.

› Bestuurlijk functioneren

Bestuurlijke betrokkenheid bij het werk

Het bestuur werkt met portefeuillehouders. Bij be-

leidsvoorbereiding of ontwikkelingen op de beleids-terreinen van de betreffende portefeuillehouders betreft de directie de betreffende bestuursleden. De portefeuillehouders zijn aanwezig bij activiteiten van hun portefeuille.

Minimaal een keer per jaar dienen bestuursleden een buitenlandse partner te bezoeken. Op deze wijze kunnen zij kennisnemen van ontwikkelingen in het veld. Hier in Nederland participeren bestuursleden in de ontmoetingen met comités en de achterban. In 2006 werd samen met de staf een afrondende beleids-sessie voor het nieuwe beleidsplan gehouden.

Bestuurscommissies

In 2006 was er één bestuurscommissie actief. Het betreft een delegatie van het bestuur, die met andere bestuursdelegaties betrokken is bij de vormgeving van de samenwerking tussen Woord en Daad, Tear en ZOA-Vluchtelingenzorg. De leden van de commissie rapporteren aan hun besturen over de voortgang van de besprekingen. Overigens ging

het bestuur niet mee in het advies van de commissie rond samenwerking.

Bestuursvergaderingen; besluitvorming rond Code Wijffels

Het bestuur van Woord en Daad bestuurt op hoofdlijnen. In 2006 vergaderde het bestuur acht keer. Tijdens bestuursvergaderingen worden de koers- en bezoeksrapporten besproken en wordt er een presentatie gegeven over een programma.

In de eerste vergaderingen van het jaar werden een aantal besluiten rond de invoering van de Code Wijffels genomen. Vertegenwoordigers van het comité zullen het bestuur evalueren. De bedrijven doen dat door middel van hun coördinatiegroep. Evaluatie door partners zal plaatsvinden tijdens regioconferenties en veldbezoeken. De evaluatie gaat vanaf 2007 plaatsvinden. In de vergadering van april werd het definitieve beleidsplan vastgesteld en in de vergadering van oktober het operationele jaarplan 2007. Tijdens de laatste bestuursvergadering van het jaar, in december, vond de bestuursverkiezing en bestuursevaluatie plaats.

Onkostenvergoedingen

Het bestuur krijgt alleen een onkostenvergoeding. In de praktijk betreft dat een vergoeding voor de verreden kilometers en vergoeding voor porti en telefoonkosten.

› Verantwoording over 2006, de koers in 2007

Jaarverslag

Het jaarverslag geeft een goed beeld van het werk van Woord en Daad. Het gaat in op zowel het werk in Afrika, Azië en Zuid- en Midden-Amerika als op het werk in Nederland en Europa.

Woord en Daad beschikte in 2006 over voldoende middelen om haar werk voor het grootste deel volgens de voorgenomen plannen en langs de strategische lijnen uit te voeren.

Jaarrekening

In het jaarplan voor 2006 is een begroting onderbouwd van € 21.325.000 aan de inkomstenkant. Een daling van 10,45% ten opzichte van de gerealiseerde inkomsten in 2005, het jaar waarin de inkomsten onverwacht hoog waren als gevolg van de giften voor de tsunami-slachtoffers. De werkelijke inkomsten in 2006 (€ 21.596.000) lagen hoger, waardoor de daling ten opzichte van 2005 lager uitviel (-9,3%).

De structurele inkomsten namen in 2006 toe. Ter vergelijking: in 2004 realiseerde Woord en Daad een inkomstenniveau van € 19.296.000. Ten opzichte van 2004 stegen de inkomsten dus met 12%.

Voor meer financiële gegevens zie de jaarrekening in hoofdstuk 14.

Voor meer detaillering is het uitgebreide jaarverslag op aanvraag beschikbaar. De beleidsvoornemens zijn vastgelegd in hoofdstuk 13 van dit jaarverslag.

› Overige beleidsuitgangspunten, van belang voor de bestuurlijke verantwoordelijkheid

Vermogen

Conform de regels van het CBF is het vermogen van de stichting opgesplitst in besteedbaar vermogen en vastgelegd vermogen.

Besteedbaar vermogen

Woord en Daad streeft naar een evenwicht tussen inkomsten en uitgaven. De opbouw van het operationeel jaarplan is daarop afgestemd: tegenover bestedingen dienen via fondsenwerving inkomsten te staan.

Bij het definitief aanvaarden van projecten en programma's door de directie wordt rekening gehouden met het besteedbare vermogen en het vastgelegde vermogen in bestemmingsfondsen.

Onderdeel van het besteedbare vermogen is de continuïteitsreserve. Het doel van deze reserve is tweeledig:

- het garanderen van liquiditeiten om tijdig aan de projectverplichtingen te kunnen voldoen;
- opvang voor de organisatiekosten bij terugloop van de inkomsten.

Vastgelegd vermogen

De bestemmingsfondsen zetten we overeenkomstig de bestemming in bij de uitvoering van de projecten. Indien er bij projecten in aanvang nog te weinig fondsen binnen zijn, vullen we per balansdatum het tekort aan vanuit het algemeen fonds.

Beleggingsbeleid

Tijdelijke liquiditeiten worden risicoloos belegd op spaarrekening met een goede rente en zonder opnamebeperkingen.

Procesbeheersing

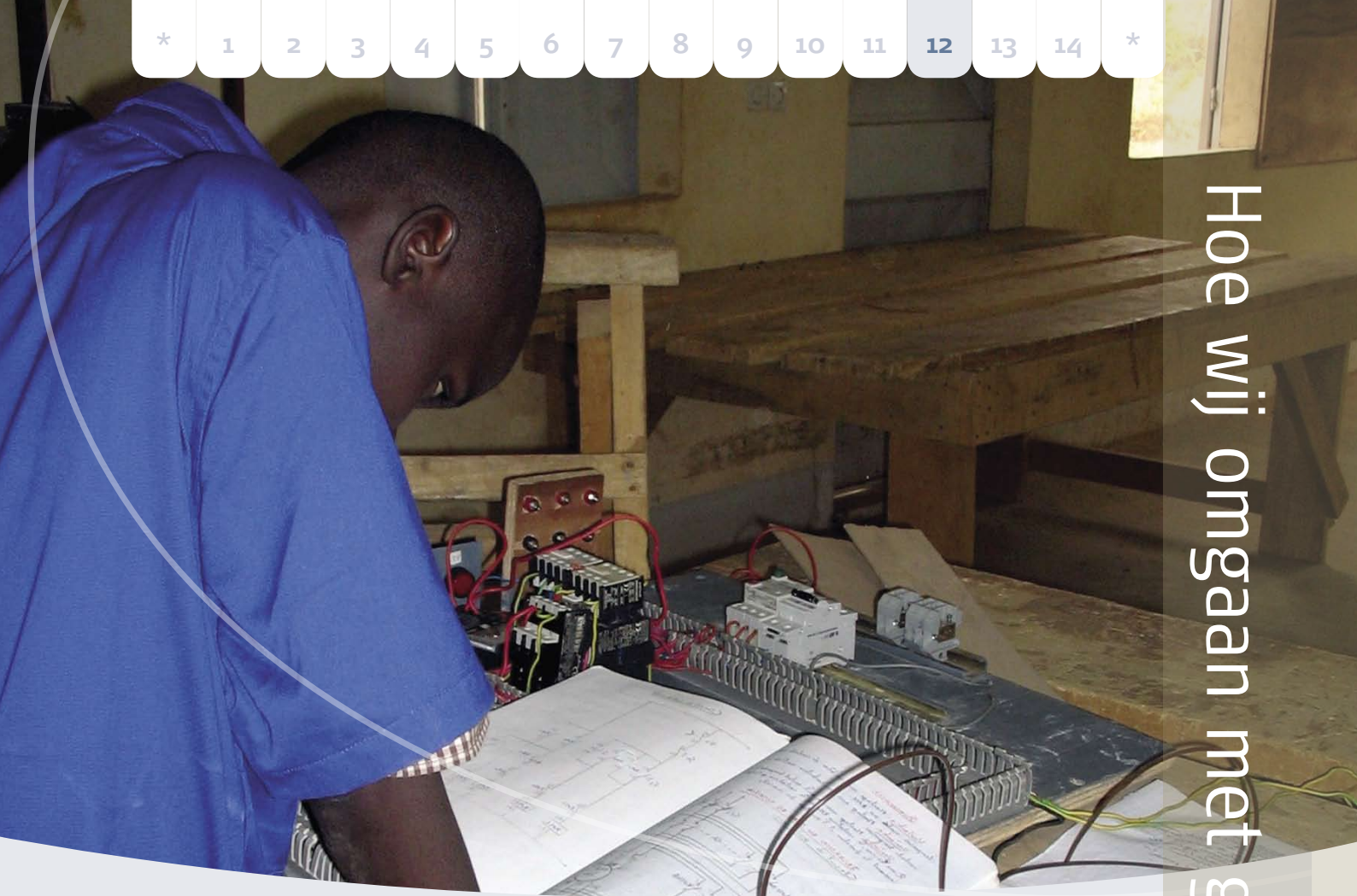
Stichting Woord en Daad streeft transparantie na bij de uitvoering van de werkzaamheden.

De toekenning van de fondsen, de besteding van de fondsen, de bewaking van project- en programma-uitvoering en de rapportage vonden plaats volgens de procedures en processen, zoals vastgesteld door de stichting.

De tienprocentnorm

Woord en Daad gaat er in haar planning en monitoring vanuit dat maximaal 10% van haar budget uitgegeven mag worden aan de kosten Nederlandse organisatie. Voor 2006 kwamen deze kosten uit op 11,01% (begroot 10,53%).

Daarnaast maakt Woord en Daad budget vrij voor Advies en Onderzoek ten bate van haar partners. Formeel mag hier maximaal 2,5% voor vrijgemaakt worden. In 2006 betrof het niveau 1,44% (begroot 1,99%).

› *Het werk van Woord en Daad is omvangrijk. Om de kwaliteit van dat werk te kunnen waarborgen, stelt Woord en Daad bepaalde eisen aan zichzelf. Die eisen betreffen zowel het werk in Nederland, als het werk in Afrika, Azië en Zuid-Amerika. In dit hoofdstuk een korte impressie van de belangrijkste processen binnen Woord en Daad, en de manier waarop wij kwaliteit bewaken.*

Woord en Daad controleert haar uitgaven als het gaat om overheadkosten in Nederland scherp. Er is beleidsmatig voor gekozen niet meer dan 10% van de inkomsten uit te geven aan overheadkosten in Nederland. Onder de 10% Nederlandse kosten vallen kosten fondsenwerving en uitvoeringskosten projecten in Nederland. Dit betekent concreet dat van iedere euro die u doneert, 90% bij het doel, projecten voor armoedebestrijding, terecht komt. Woord en Daad stuurt haar financiële uitgaven op dit beleidsprincipe en toetst dit voortdurend. Deze doelstelling is in 2006 met 11,01% niet gehaald. Daarnaast zijn er in het Nederlandse kantoor een aantal medewerkers die onderzoek uitvoeren en advies geven, dat ten goede komt aan de projecten van onze partners in de diverse landen (consultancy). Aan dit soort uitgaven mocht in 2006 maximaal 2,5% besteed worden. In werkelijkheid gaf Woord en Daad 1,44% van haar omzet aan onderzoek en advies uit.

› **Kosten fondsenwerving**

De helft van 'de 10 procent' bestaat uit kosten fondsenwerving. Volgens de richtlijnen van het Centraal Bureau Fondsenwerving moeten de kosten fondsenwerving onder de 25% blijven. Woord en Daad zit hier altijd ver onder. In 2006 was het percentage kosten eigen fondsenwerving (CBF-norm) 5,67. Hieronder vallen bijvoorbeeld kosten voor advertenties, folders en salarissen van fondsenwerfers. Het CBF-percentage is alleen gerelateerd aan de eigen fondsenwerving (inkomsten van particulieren, kerken, scholen en bedrijven). Als ook de inkomsten vanuit subsidies en de hiermee samenhangende kosten meegenomen worden, komen de totale kosten fondsenwerving op 4,71% van de inkomsten.

› **Uitvoeringskosten projecten**

De andere helft van de Nederlandse kosten bestaat uit kosten die nodig zijn om de projecten en programma's van onze partners in het Zuiden goed te begeleiden en te volgen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om salarissen van medewerkers die projectaanvragen beoordelen en projecten ter plaatse bezoeken. Ook vallen hier kosten voor bewustwording onder, zoals de voorlichting die wij op scholen geven of de uitgave van het jongerenkwartaalblad Grenzeloos. In 2006 kwamen deze kosten op 6,3% van de inkomsten. In totaal kwamen de overheadkosten Nederlandse organisatie daarmee uit op 11,01% van de inkomsten.

› **Salarissen**

Woord en Daad wil graag gemotiveerde christenen als werknemer. Tegelijkertijd stelt Woord en Daad hoge eisen aan professionaliteit en inzet. Woord en Daad is van mening dat naar het bijbelwoord ook in de goede doelensector een arbeider zijn loon waardig is. Woord en Daad volgt de overheids-salaris-schalen (BBRA). Onze functies vallen allemaal binnen de schalen 3 tot 15. Woord en Daad had eind 2006 in totaal 45 mensen in dienst (ruim 39,1 fte). De totale personeelskosten (bruto jaarsalarissen, sociale lasten, pensioenlasten en reiskosten) bedroegen in 2006 € 1.617.630. Dit was 7,5% van onze inkomsten. Deze kosten zijn overigens onderdeel van de eerdergenoemde 11,01% en 1,44% (voor advies en onderzoek).

› **Controle van de bestedingen**

Ook als het geld de grens over is, vindt Woord en Daad het belangrijk dat de besteding op verantwoorde wijze plaatsvindt. Allereerst is het van belang dat de lokale partnerorganisaties een betrouwbare en inzichtelijke werkwijze hebben. Partners met wie Woord en Daad op lange termijn samenwerkt, moeten aan hoge kwaliteitseisen voldoen. Zo nodig steunt Woord en Daad de partner in een verbetering van de werkwijze. Alle partnerorganisaties (met een donatie boven € 35.000 op jaarbasis) van Woord en Daad worden jaarlijks door een lokale accountant gecontroleerd. Daarnaast controleert Woord en Daad tijdens jaarlijkse werkbezoeken of het geld wordt besteed aan het doel waarvoor het bestemd was. Voorts vinden er eens in de vijf jaar bezoeken plaats die gericht zijn op het financiële management en het functioneren van de interne en externe controle. Overigens wil Woord en Daad het werk van de verschillende partners niet alleen op financieel niveau volgen en controleren. Juist de kwalitatieve kant - wordt de doelgroep echt bereikt, maakt de hulp echt verschil in het leven van mensen - krijgt veel aandacht. Afspraken die Woord en Daad met haar partners maakt, worden in project- en programmovereenkomsten vastgelegd. Aan de andere

kant worden verplichtingen van Woord en Daad ten opzichte van haar partners in deze overeenkomsten opgenomen.

› **Kwaliteitssystemen**

Om de kwaliteit van haar werk te waarborgen, volgt Woord en Daad een drietal kwaliteitssystemen. Het eerste systeem is ontleend aan het CBF-keur, dat een aantal minimumeisen stelt ten aanzien van bestuur, fondsenwerving, verantwoording van fondsen en verslaglegging. Daarnaast is Woord en Daad sinds mei 2002 ISO-gecertificeerd (ISO 9001-2000, categorie 35). De certificering is in mei 2005 zonder bemerkingen verlengd. Verder volgt Woord en Daad het COSO-systeem voor beheersing van de interne processen. Woord en Daad vindt werken met deze systemen belangrijk. De geveer weet zo dat ook mensen van buitenaf het werk van Woord en Daad en haar partners beoordelen en een waardering geven.

› **Verklaring Procesbeheersing en Onderzoeksrapport Accountant Procesbeheersing**

De hiervoor weergegeven werkwijze en controle is uitvoerig beschreven in het uitgebreide jaarverslag in hoofdstuk 7 'Hoe wij onze processen beheersen ... en kwaliteit waarborgen'. Bij dit hoofdstuk is een verklaring van het bestuur opgenomen waarin onder meer vermeld staat: "Woord en Daad heeft een systeem van interne controle en beheersing waarvan de hoofdlijnen hiervoor zijn aangegeven. Hierbij is waar mogelijk aansluiting gezocht bij de kwaliteitsnormen uit het rapport 'Internal Control Integrated Framework' van het Committee of Sponsoring Organizations (COSO). Binnen de beperkingen van dit systeem garandeert het een goede beheersing van de processen fondsenwerving en -besteding en een betrouwbare verslaglegging in de jaarrekening."

› **Onderzoeksrapport**

Door onze accountant is de werking van het systeem van administratieve organisatie en de daarin opgenomen interne controlemaatregelen onderzocht. Van dit onderzoek is een rapport opgemaakt. De accountant komt hierbij tot het volgende oordeel: "Op grond van ons onderzoek is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de opzet en de werking van bovengenoemde administratieve organisatie en het daarin opgenomen stelsel van interne controlemaatregelen niet in overeenstemming zijn met de in het uitgebreide jaarverslag opgenomen beschrijving in hoofdstuk 7 'Hoe wij processen beheersen ... en kwaliteit waarborgen'." Voor een uitgebreidere beschrijving en het volledige onderzoeksrapport wordt verwezen naar het uitgebreide jaarverslag dat op aanvraag verkrijgbaar is en ook te downloaden op onze website: www.woordendaad.nl.

› *De wereld om ons heen beweegt. Lees in de krant over ontwikkelingen in handel en economie en politieke keuzes. In deze wereld heeft armoede een plek en heeft armoede dus ook met deze ontwikkelingen te maken. Daarom is het belangrijk voortdurend alert te zijn op de dynamische ontwikkelingen om ons heen en zo kritisch te blijven kijken naar de toekomst.*

› **Onze werkomgeving en onze keuzes**

Ontwikkelingssamenwerking is niet een activiteit die op zichzelf staat. Het staat in een dynamische wereld. Woord en Daad heeft daarom haar beleidsplan van 2007-2010 opnieuw bekeken en doelstellingen geformuleerd. En daarbij is vooral gekeken naar samenwerking met andere spelers die betekenis kunnen hebben voor het bestrijden van armoede. De samenwerking met de bedrijvenwereld is al zichtbaar bij het Business Platform. Woord en Daad gaat daarnaast concreet werken aan netwerken rond productketens, de ontwikkeling van lokale markten en netwerken met vakscholen.

In 2005/2006 is het programma Arbeid en Inkomen extern geëvalueerd. Duidelijk werd dat met name de bedrijfsontwikkeling anders en beter kan. In

2006 werd duidelijk dat ook grotere initiatieven rond bedrijfsontwikkeling een plek moeten krijgen. Op voorstel van Woord en Daad is met de ondernemers van het Business Platform daarom een investeringsfonds gestart: Poverty Share Investment Fund. In de toekomst zal dit een belangrijk middel zijn om economische ontwikkeling voor de doelgroep in het Zuiden effectiever en grootschaliger op te pakken.

Onze partners vinden steeds meer eigen wegen naar institutionele donoren. Woord en Daad wil hen in de toekomst daarbij steunen.

› **Interne organisatie**

Woord en Daad zal naar verwachting de komende vier jaar in omzet groeien (ca. 67%). Procentueel zal onderwijs iets afnemen en arbeid en inkomen iets toenemen.

Woord en Daad ziet het als uitdaging om op alle terreinen de lat hoog te leggen en efficiënt te werken. Nauwkeurig afstemmen van administratieve en softwaresystemen blijft belangrijk. Binnen de organisatie zal hier capaciteit voor vrijgemaakt worden.

De inkomsten van fondsenwerving particulieren en bedrijven groeien nog steeds. Daarom zijn er in de toekomst extra mogelijkheden voor institutionele fondsenwerving.

Het bestuur en de directie zullen vanaf 2007 door belanghebbenden geëvalueerd worden.

Door voorziene groei en eisen rond verantwoording en verantwoordelijkheid heeft het bestuur besloten de bestuursstructuur te veranderen. De samenwerking met ZOA-Vluchtelingenzorg en Tear blijft op de agenda.

› De toekomst gericht op het werk in het Zuiden

Met alle partnerorganisaties zal er gewerkt worden aan strategische meerjarenplannen. Gezien de contacten die er gelegd zijn in Afrika kan de steun in dat continent de komende jaren verder groeien.

Bij het programma Basisvoorzieningen zal hiv/aidsbestrijding stevig op de agenda blijven staan. Met de stichting Wereld Foundation wordt het programma-onderdeel sociale huizenbouw verder ontwikkeld.

Bij het programma Onderwijs blijft aandacht voor de kwaliteit van het onderwijs belangrijk. Daarnaast speelt het programma in de toekomst in op de aansluiting tussen onderwijs en de arbeidsmarkt.

Bij het programma Arbeid en Inkomen breiden de Job & Businesscentra uit. De centra helpen jongeren aan een baan of assisteren bij opzet van (micro)bedrijfjes.

Het midden- en kleinbedrijf speelt een belangrijke rol in de economische ontwikkeling in het Zuiden. Woord en Daad werkt, samen met haar partners, gericht aan uitbreiding van dit onderdeel. Daarbij spelen bijvoorbeeld de Kamers van Koophandel, banken en overheden een belangrijke rol.

De afdeling Advies en Onderzoek richt in toenemende mate op onderzoeksvragen uit het Zuiden. Verder werkt de afdeling aan de uitbreiding van netwerken met universiteiten in het Zuiden en stimuleert ze de partnerorganisaties eigen evaluatiebeleid te ontwikkelen. De afdeling Advies en Onderzoek wil de leerervaringen inbrengen bij het maken van nieuw beleid. Daarnaast deelt Woord en Daad de leerervaringen met derden.

Beleidsbeïnvloeding zal met personele uitbreiding een duidelijkere plaats in de organisatie krijgen. Met de afdeling Communicatie wordt gekeken of de achterban jaarlijks betrokken kan worden bij projecten waar beleidsbeïnvloeding een rol speelt.

› De toekomst gericht op het werk in Nederland

In de komende jaren zal er blijvend geïnvesteerd worden in het afstemmen op de verschillende doelgroepen. Door de sterke groei bij Woord en Daad zal er ook in de interne communicatie geïnvesteerd worden, zodat een eenduidige uitstraling gewaarborgd blijft. De contacten met de media willen we uitbreiden.

NIPO onderzoek wees uit dat adoptiesponsors meer informatie over cultuur en het project op prijs stellen. In de communicatie zal dit aandacht krijgen. Goed contact met comités is een aandachtspunt. De komende jaren zal de communicatie met deze grote groep vrijwilligers verder onder de loep genomen worden.

Het huidige jongerenprogramma zal elk jaar geëvalueerd worden en waar mogelijk verbeterd. Door input van een jongerenklankbordgroep wordt het programma voortdurend kritisch gevolgd.

De samenwerking met andere organisaties op het gebied van bewustwording onder kinderen en jongeren is voor Woord en Daad belangrijk. Woord en Daad heeft een open houding wat betreft het ontwikkelen van nieuwe ideeën.

In de fondsenwerving richting bedrijven zullen de vier productgroepen, Business Partners, Business Platform, RegioOndernemers en CompanyKids, blijvend een grote rol spelen. Daarnaast is er ook aandacht voor bedrijven die alleen financieel betrokken willen zijn. Het Business Platform krijgt steeds meer een netwerkfunctie. 'Partnership' is daarbij een belangrijk begrip. Het uitwisselen van kennis, ervaring en netwerken tussen het bedrijfsleven en ngo's staat voorop.

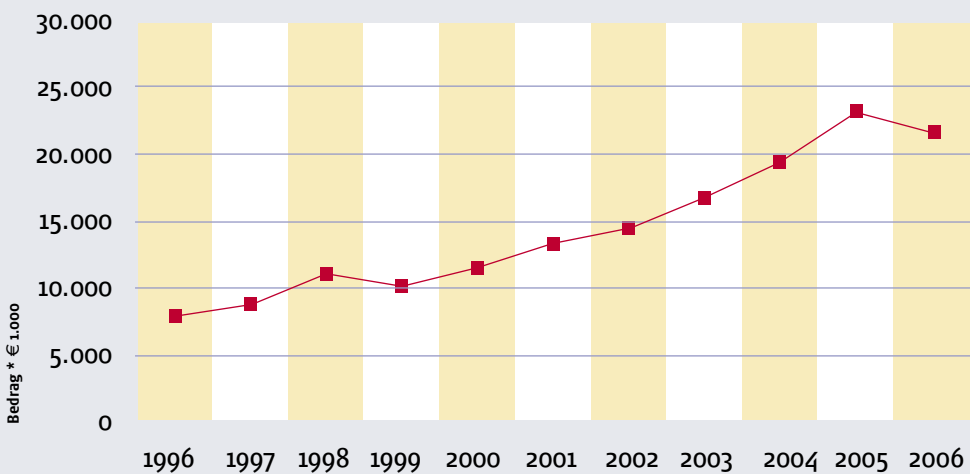
Met het ontwikkelen van een sociaal-ondernemenconcept en de oprichting van een nieuwe stichting speelt Woord en Daad in op de wens van veel ondernemers om daadwerkelijk in projecten te investeren in plaats van het doen van een donatie. Het investeren in bedrijven in het Zuiden zal in de fondsenwerving een steeds belangrijkere plaats krijgen.

De afdeling Institutionele Fondsen zal vooral in gaan spelen op de kansen voor partners bij Institutionele Fondsen. Woord en Daad wil partners actief steunen in het zoeken en effectief inzetten van deze donoren.

Hoe wij het geld besteden

> Inkomsten 1996 - 2006

Jaar	Bedrag * € 1.000
1996	7.901
1997	8.144
1998	10.994
1999	10.260
2000	11.263
2001	13.446
2002	14.679
2003	16.845
2004	19.295
2005	23.813
2006	21.596

Aan: het bestuur en de directie van de Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad

ACCOUNTANTSVERKLARING

Opdracht

Wij hebben de in deze publicatie opgenomen verkorte jaarrekening van de Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad te Gorinchem over 2006 gecontroleerd. Deze verkorte jaarrekening is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2006 van de Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad. Bij die jaarrekening hebben wij op 27 maart 2007 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de verkorte jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de verkorte jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de verkorte jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de verkorte jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de verkorte jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de verkorte jaarrekening een getrouw beeld geeft van vermogen en resultaat als in de gegeven omstandigheden vereist is.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de stichting en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dient de verkorte jaarrekening te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 27 maart 2007 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

Veenendaal, 27 maart 2007

ROZA ACCOUNTANTS BV

R. van de Geest RA

Plesmanstraat 64 ■ 3905 KZ Veenendaal ■ Postbus 888 ■ 3900 AW Veenendaal
TELEFOON (0318) 559 559 ■ FAX (0318) 559 569 ■ E-MAIL info@roza.nl ■ www.roza.nl

Roza Accountants BV is aangesloten bij NIVRA, NOvAA, FB, SRA en INAA Group en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30164419. Op al onze diensten zijn de SRA-leveringsvoorwaarden van toepassing, die zijn gedeponeerd bij de KvK te Utrecht onder nr 5146.

Verkorte jaarrekening 2006

Balans per 31 december

	2006		2005	
ACTIVA	€		€	
Immateriële vaste activa				
<i>Kosten website</i>	0		8.755	
Materiële vaste activa	202.716		166.908	
<i>Kantoorinventaris</i>	198.041		160.533	
<i>Auto</i>	4.675		6.375	
Financiële vaste activa	478.547		57.535	
<i>Leningen/voorschotten in het kader van de doelstelling</i>				
Vorraden	82.964		97.415	
<i>Goederenvoorraad</i>				
Vorderingen	3.442.946		2.537.430	
Liquide middelen	6.225.818		11.353.158	
Totaal activa	<u>10.432.991</u>		<u>14.221.201</u>	
PASSIVA				
Eigen Vermogen				
Besteedbaar vermogen	2.011.905		1.325.932	
<i>Stichtingskapitaal</i>	272		272	
<i>Algemeen hulpverleningsfonds</i>	-20.474		-167.671	
<i>Negatieve adoptiefondsen div. organisaties</i>	-189.918		-105.669	
<i>Continuïteitsreserve</i>	2.222.025		1.599.000	
Vastgelegd vermogen	3.193.895		4.689.022	
<i>Bestemmingsfondsen:</i>				
<i>Overige bestemmingsfondsen</i>	1.437.724		2.735.986	
<i>Garantiefonds Oikocredit</i>	673.287		730.822	
<i>Positieve adoptiefondsen div. organisaties</i>	1.082.884		949.136	
<i>Fonds activa bedrijfsvoering</i>	0		273.078	
Schulden				
Schulden op lange termijn	0		300.000	
Schulden op korte termijn	5.227.191		7.906.247	
<i>Aangegane verplichtingen</i>				
<i>Hulpverleningsprojecten kortlopend</i>	4.072.346		6.708.193	
<i>Vooruitontvangen adoptiegelden</i>	671.426		679.612	
<i>Overige schulden en nog te betalen kosten</i>	483.419		518.442	
Totaal passiva	<u>10.432.991</u>		<u>14.221.201</u>	

Staat van baten en lasten

		Lopend boekjaar	Begroot boekjaar	Voorafgaand boekjaar
Omschrijving		€	€	€
Baten uit eigen fondsenwerving				
-collecten		264.751		297.499
-contributies, donaties, giften en schenkingen				
a.kinderadopties:	8.120.850			
b.ov.giften incl.doorleerfonds	6.235.737			
		14.356.587		17.006.685
-nalatenschappen		1.009.380		438.394
Totaal baten uit eigen fondsenwerving		15.630.718	15.085.000	17.742.578
Kosten eigen fondsenwerving				
(in)directe verwervingskosten	384.212		455.834	
uitvoeringskosten	502.705		486.274	
Totaal kosten eigen fondsenwerving		886.917	942.108	784.959
(in % van baten eigen fondsenwerving)		5,67	6,25	4,42
Netto-baten		14.743.801	14.142.892	16.957.619
Resultaat verkopen artikelen				
-netto-omzet	86.628			
-kostprijs	32.388			
-brutowinst	54.240		50.000	
-verkoopkosten - directe kosten	313			
- uitvoeringskosten eigen org.	3.112			
	3.425		4.343	
Nettoresultaat verkopen		50.815	45.657	46.655
Totaal eigen fondsenwerving		14.794.616	14.188.549	17.004.274
Aandeel in acties derden		517.599	265.000	1.513.077
Beschikbaar uit fondsenwerving		15.312.215	14.453.549	18.517.351
Subsidies overheden en anderen				
Bijdragen	5.229.111		5.685.000	
Af: uitvoeringskosten eigen organisatie	126.958		121.640	
Netto opbrengst subsidies overheden en anderen		5.102.153	5.563.360	4.159.916
Resultaat beleggingen				
Intrest		164.078	240.000	232.195
Totaal beschikbaar voor doelstelling		20.578.446	20.256.909	22.909.462

Bestedingen

		Lopend boekjaar	Begroot boekjaar	Voorafgaand boekjaar
Omschrijving		€	€	€
Voorlichting/bewustmaking				
- eigen activiteiten	214.629		186.200	
- uitvoeringskosten	248.504		244.666	
Totaal kosten voorlichting en bewustmaking		463.133	430.866	398.244
Structurele hulp				
- verstrekte steun/subsidies				
Programma onderwijs:	10.027.623		10.579.000	10.039.700
a. adoptieprojecten	6.585.104			
b. overige onderwijsprojecten	3.442.519			
Programma arbeid en inkomen	5.340.715		6.176.000	4.679.005
a. adoptieprojecten	364.529			
b. overige projecten arbeid en inkomen	4.976.186			
Programma Basisvoorzieningen	2.760.853		2.911.000	2.573.362
Lobby en advocacy	193.995		500.000	
Diverse projecten	96.734		120.000	167.067
Projecten BIEH	25.037			13.116
Waarvan A&O + SMED	-311.745		-403.500	-78.100
	18.133.212			17.394.150
- uitvoeringskosten in Nederland (A&O + SMED)	311.745		403.500	78.100
- uitvoeringskosten in Nederland (M&E)	898.141		766.794	777.684
Totaal structurele hulp		19.343.098	21.052.794	18.249.934
Noodhulp				
- verstrekte steun via hulporganisaties/instanties ter plaatse		1.581.368	2.000.000	5.295.962
Totaal besteed aan doelstelling		21.387.599	23.483.660	23.944.140
Tekort		-809.154	-3.226.751	-1.034.678
Totaal		20.578.446	20.256.909	22.909.462
Tekort onttrokken aan				
- besteedbaar vermogen		-685.973	3.226.751	378.167
- vastgelegd vermogen		1.495.127	0	656.511
		809.154	3.226.751	1.034.678

Op het kantoor werken 45 medewerkers, die 39,1 fulltime equivalenten (fte) vervullen per 31-12-2006 (1 fte = 36 uur). De algemene leiding berust bij de directeur, de heer ir. J. Lock.

		fte
<i>Directie</i>		
Ir. Jan Lock	Directeur	1,11
Florence Goossens-de Groot	Directiesecretaresse	0,36
Engelien Ritmeester-Willemsen	Directiesecretaresse	1,10
Ing. Anita Vogelesang-de Lijster	Medewerker Kwaliteitsbeheer	0,18
<i>Bedrijfsontwikkeling</i>		
Gert Wiggelinkhuijsen	Coördinator MKB Bedrijfsontwikkeling	1,11
<i>Projecten en Programma's</i>		
Ir. Leen Stok	Afdelingshoofd	1,11
Hilda de Vries	Programmamanager Financiële Adoptie	1,11
Ir. Luuk van Schothorst	Medewerker Basisvoorzieningen	1,11
Drs. Ellen van den Hil	Medewerker Basisvoorzieningen	1
Drs. Marike de Kloe	Medewerker Onderwijs	1,11
Drs. Karin Kreijkjes	Medewerker Onderwijs	1
Drs. Maryse Stander-Tanis	Medewerker Onderwijs	1
Drs. Dittke den Hartog-Geluk	Medewerker Arbeid en Inkomen	0,89
Ing. Cees Oosterhuis	Medewerker Organisatieopbouw	1
Eveline Baars	Secretaresse	1,11
<i>Financiële Adoptie</i>		
Mija den Hartog-van Westerveld	Afdelingshoofd	0,9
Heleen den Breems-de Pater	Medewerker Financiële Adoptie	0,66
Leneke Meijdam	Medewerker Financiële Adoptie	1
<i>Financiële Administratie</i>		
Geurt Versteeg MBA	Afdelingshoofd	1,11
Drs. Arnold van Willigen	Medewerker	1,11
Peter Zegers	Medewerker	1,11
Berthine Biesheuvel-Meijering	Medewerker	0,78
Marieke Leurgans	Medewerker	0,22
Ing. Gert-Jan van den Berg	Systeemanalist	1
Marianne Lock	Medewerker Human Resources Management	0,11
<i>Advies en Onderzoek</i>		
Drs. Dicky Voordijk-Nieuwenhuis	Afdelingshoofd	1
Ir. Wouter Rijnveld	Beleidsmedewerker	1
Drs. Greetje Urban	Beleidsmedewerker	1
<i>Institutionele Fondsen</i>		
Drs. Pascal Ooms	Afdelingshoofd	1,11
Harmke van Ooijen-Oomen	Medewerker	0,89
<i>Bedrijven</i>		
Wim Hasselman	Afdelingshoofd	1,11
Mariëlle Kuiper-Weerheim	Account Manager	1
Cor Schaap	Medewerker	0,28
Willemien Vos	Secretaresse	1,11
<i>Fondsenwerving Particulieren en Communicatie</i>		
Rina Molenaar	Afdelingshoofd	1,11
Joke Martens-Bevelander	Redactiesecretaris	0,56
Karin Prins	Secretaresse	1,11
Corjan Rink	Fondsenwerver	1,11
Margreet Strijbis-Bontenbal	Medewerker	0-0,44
<i>Ondersteuning Fondsenwerving en Communicatie</i>		
Frieda Roeleveld	Office Manager	1
Lianne Bal	Office Assistent	1
Wilma Schoonderwoerd-van Dalen	Telefoniste/receptioniste	0,67
Ellen Snoek-de Vreugd	Telefoniste/receptioniste	0,67
Ruchama Bom	Medewerker PR/Adoptie	0,38
Lia de Jong	Huishoudelijk medewerker	0,25

Bestuur

Naam	Nevenfuncties	Jaar 1e verkiezing	Eerstvolgende verkiezing	Aftredend/ Herkiesbaar
Ds. M.A. van den Berg <i>Voorzitter</i> Julianalaan 17 2712 CB ZOETERMEER 079-3163712	Predikant	1987	2008	Aftredend - Einde bestuurstermijn
Dr. R. Bisschop <i>Secretaris</i> Pr. Bernhardlaan 24 3901 CC VEENENDAAL 0318-522691	Conrector scholengemeenschap	1998	2010	Aftredend - Einde bestuurstermijn
J. Plaisier R.A. <i>Penningmeester</i> Abbekesdoel 12 2971 VA BLESKENS GRAAF 0184-691084	Register Accountant	1987	2009	Aftredend - Einde bestuurstermijn
Mr. drs. D. Vergunst <i>Alg. adjunct</i>	Rechter	1993	2009	Aftredend - Einde bestuurstermijn

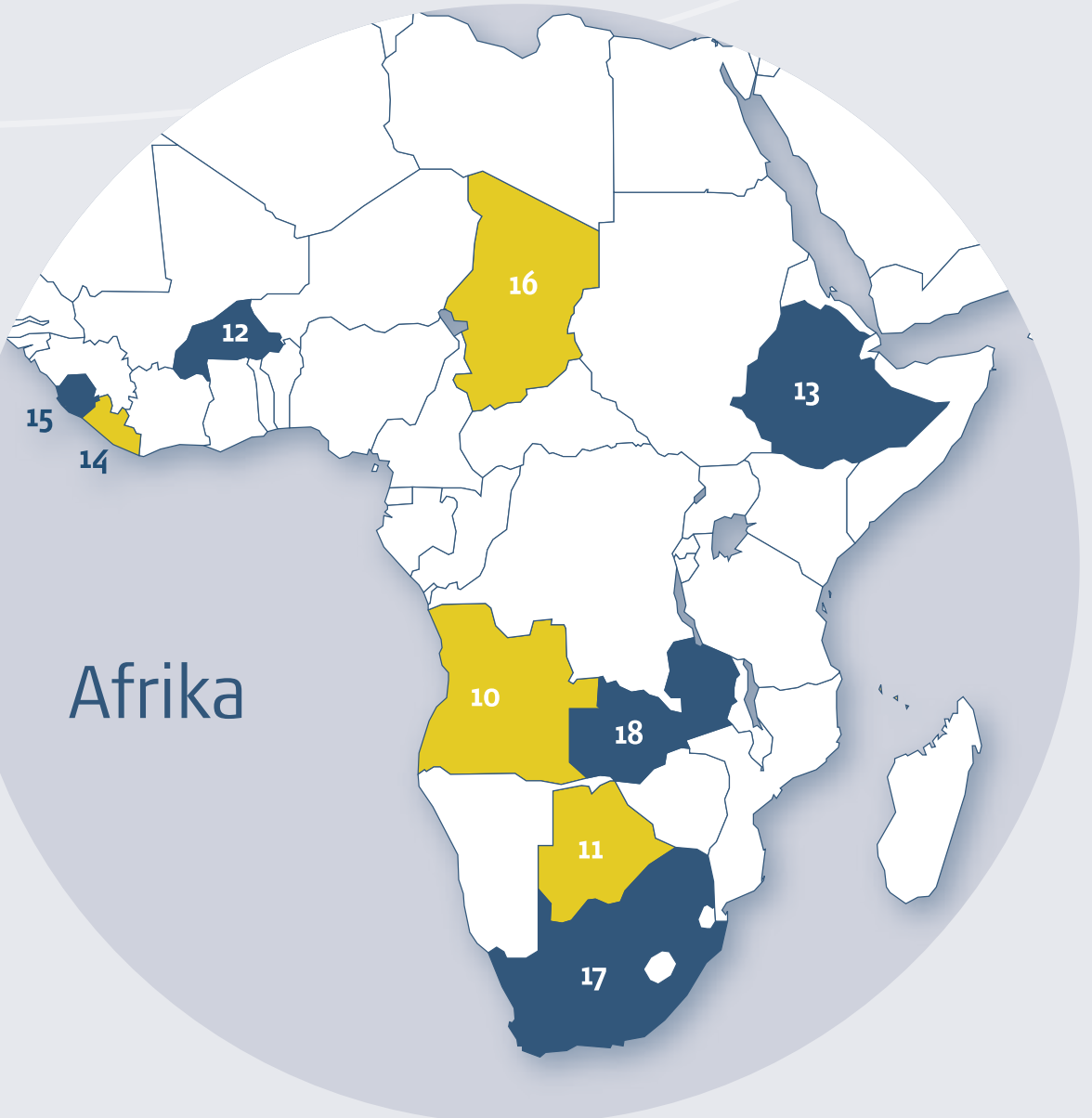
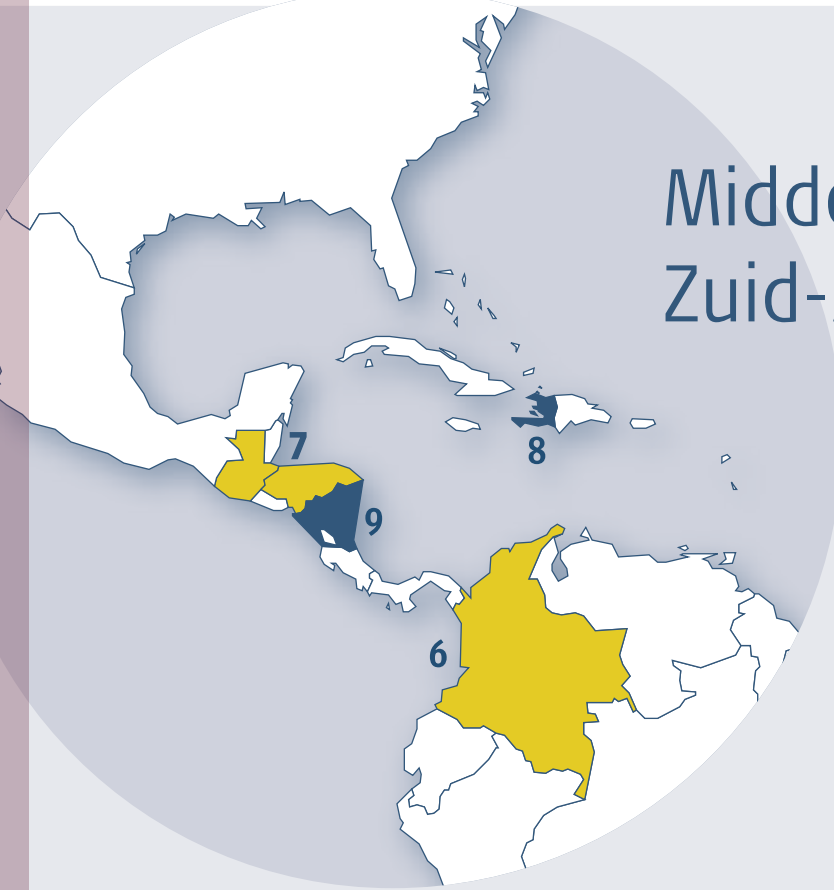
Leden

Dr. P. Honkoop Eerste Barendrechtseweg 149 2991 AP BARENDRECHT 0180-623567	Internist	2006	2010	Aftredend - Herkiesbaar
Dr. ir. R.A. Jongeneel Crocusstraat 5 6666 AS HETEREN 026-4743582	Universitair docent landbouweconomie en internationale handel	2002	2010	Aftredend - Herkiesbaar
Ds. H.H. Klomp Nieuweweg Noord 302-F 3905 LX VEENENDAAL 0318-507781	Predikant	1986	2008	Aftredend - Einde bestuurstermijn
Drs. M. van de Lagemaat-Maaskant Leverkruid 2 3903 ES VEENENDAAL 0318-692023	Docente Frans/ decaan vwo	2003	2007	Aftredend - Herkiesbaar
Dr. ir. G. Nooteboom Krusemanstraat 32 6717 MV EDE 0318-652814	Onderzoeker en universitair docent antropologie en ontwikkelingsstudies	2003	2007	Aftredend - Herkiesbaar

Comité	Naam	Adres	Woonplaats	Telefoon	E-mailadres
W&D Achterberg	Mw. N. de Waard	Ruiterpad 27	3911 SJ RHENEN	0317-614469	
W&D Alblasserdam	Mw. M.C. Bos	Rembrandtlaan 87	2951 PL ALBLASSERDAM	078-6931869	j.j.boso1@hetnet.nl
W&D Alphen ad Rijn	Mw. A. v/d Zwan- Wiegman	Braziliestraat 37	2408 MC ALPHEN A/D RIJN	0172-424192	mvdz@filtnet.nl
W&D Ameide	Mw. G. den Oudsten- Versluis	De Stobbe 10	4233 GS AMEIDE	0183-601825	gerdagenoudsten@wxs.nl
W&D Amersfoort	Mw. D. Jansen	D. Fockemalaan 62	3818 KG AMERSFOORT	033-4638364	lajansen@kliksafe.nl
W&D Apeldoorn	Mw. N.G.M. Spijkerboer	Gatherweg 5	8171 LB VAASSEN	0571-291725	j.spijkerboer@kliksafe.nl
W&D Barendrecht	Mw. J. Verkamman	Maaskantveld 30	2992 HM BARENDRECHT	0180-610901	
W&D Barneveld	T. Folmer	Veldhoek 25-A	6741 MP LUNTEREN	0342-421066	theofolmer@kliksafe.nl
W&D Bennekom/Wag.	Gerdien Korpershoek- Spijkerboer	Ooievaarsbek 56	6721 RP BENNEKOM	0318-415117	korpershoek-lilly@planet.nl
W&D Betuwe-Midden	Mw. J. Blok	Kon. Julianastraat 16	6668 AG RANDWIJK	0488-491616	wimenjoanneblok@kliksafe.nl
W&D Bommelerwaard	Mw. M.M. v/d Bogert	Veldweg 8	5321 JE HEDEL	073-5992078	riavandenbogert@kliksafe.nl
W&D Brabant-West	T. den Uil	Omloop 83	4671 HW DINTELOORD	0167-523136	Gezin-den-uil@hetnet.nl
W&D Capelle a/d IJ	P. Stok	Ceramstraat 5	2905 SL CAPELLE A/D IJSSEL	010-4501211	
W&D Den Haag	J.G. Groen-Pison	Van Boetzelaerlaan 151	2581 AR 'S-GRAVENHAGE	070-3559737	arie.groen@solcon.nl
W&D Dordr/Papendr	Mw. B. Lugies-Wolting	Burg. Struijkstraat 38	3319 CE DORDRECHT	078-6213067	j.lugies@hetnet.nl
W&D Drachten	Henriette Wessels	Zaailand 7	9205 EJ DRACHTEN	0512-521194	jhj.wessels@hetnet.nl
W&D Drente-noord	Mw. A. Hendrikse-de Vries	Kennemerland 3	9405 LA ASSEN	0592-351988	
W&D Ede	M. van Dijk	Vincent van Goghstraat 14	6717 HG EDE GLD	0318-481647	m.van.dijk@dlv.nl
W&D Elburg/Oldebr.	Mw. D. Boerendans	Mezenbergenweg 28-A	8085 SV DOORNSPIJK	0341-253684	wboerendans@solcon.nl
W&D Elst	J. van Walssem	De Kievit 20	3921 CX ELST UT	0318-472502	
W&D Epe e.o.	Mw. A. Spierenburg	Boergonjestede 30	8171 JP VAASSEN	0578-571791	
W&D Ermelo	Mw. N.C. Groenendijk	De Enk 103	3851 NW ERMELO	0341-562780	c.groenendijk@filtnet.nl
W&D Flevoland-Oost	Mw. R. v/d Zwan- Meuleman	Wijngaard 126	8212 CH LELYSTAD	0320-245806	
W&D Friesland n.o.	Mw. I. Kooistra	Van Helsdingenstraat 39	9254 CD HURDEGARYP	06-23271528	
W&D Gaasterland-Sl	Betsie Haitzma	Jac. Boomsmastraat 25	8565 GG SONDEL	0514-605015	
W&D Garderen/Stroe	W. Vos	Rehobothstraat 38	3774 CL KOOTWIJKERBROEK	0342-441726	w.vos1@hetnet.nl
W&D Geldermalsen	Mw. C.J. Ruissen	J. van Zantenstraat 53	4194 VA METEREN	0345-577324	hkruissen@hetnet.nl
W&D Genemuiden	Mw. J. de Groot-Eenkhorn	Leeuwerik 3	8281 GT GENEMUIDEN	038-3856625	degroot@kliksafe.nl
W&D Goeree-Overfl.	Mw. E. Baan-Bikker	Wilhelminalaan 16	3247 AS DIRKSLAND	0187-603051	mhbaan@kliksafe.nl
W&D Gorinchem	Mw. J.J. Hoepel- van den Bosch	Verdistraat 14	4207 DE GORINCHEM	0183-627577	hoepel16@zonnet.nl
W&D Gouderak e.o.	Mw. A.C. van Haaren- de Haan	Dr. A. Kuiperstraat 5	2841 CG MOORDRECHT	0182-374543	e.vanhaaren@filtnet.nl
W&D Groningen-Oost	P. de Groot	Onstaborg 10	9502 VG STADSKANAAL	0599-332399	
W&D Groot-Amers	Mw. K. G. de With	Achterland 18	2964 LA GROOT AMMERS	0184-601965	
W&D Harderwijk	C. Veersma	Van der Waalstraat 11	3842 CB HARDERWIJK	0341-424668	r.veersma@muntz.nl
W&D Hasselt	Mw. A.H. van der Poel- Lozeman	De Pol 3	8061 BL HASSELT	038-4774944	hettylvanderpoel@home.nl
W&D Heerde/Wapenv.	H.K. Doornink	Lagestraat 23	8191 LN WAPENVELD	038-4470438	
W&D Hoeksche Waard	Mw. D. Kooijman-Vlot	Nassaulaan 11	3297 BD PUTTERSCHOEK	078-6765444	
W&D Hoogeveen	Mw. H.H. Hovius-Drenth	Geeserraai 5	7938 TE NIEUW BALINGE	0528-361969	
W&D Houten	Mw. A. Oosterbroek	Hooicamp 8	3992 BW HOUTEN	030-6375514	aaaooosterbroek@casema.nl
W&D Huizen	Mw. H. Visser-Spilt	Valkenaarstraat 26	1271 TM HUIZEN	035-5257116	gvisser@solcon.nl
W&D Kampen/IJsselm	Evert Mekking	Esdoornhof 71	8266 GC KAMPEN	038-3335220	
W&D Katwijk	C. van Duijn	Boslaan 11	2225 PL KATWIJK ZH	071-4074496	
W&D Krimpen a/d IJ	P.J. van Walsum	Parkzoom 21-i	2922 CT KRIMPEN A/D IJSSEL	0180-515075	

Comité	Naam	Adres	Woonplaats	Telefoon	E-mailadres
W&D Krimpenerw. O.	Mw. H. Rijlaarsdam	Voltastraat 61	2871 ZL SCHOONHOVEN	0182-387923	h.rijlaarsdam@planet.nl
W&D Langstraat	Mw. W. v/d Schans- van Leeuwen	Wendelnesseweg West 25	5161 ZG SPRANG-CAPELLE	0416-282500	
W&D Leerdam	Laurette Scheurwater- de Stigter	Zalingstraat 35	4243 JV NIEUWLAND		ambulautje@hotmail.com
W&D Lek en Graafst	Mw. J. v/d Vorm-van Walsum	Fluitekruidstraat 3	2971 DA BLESKENSGRAAF	0184-691071	vdvorm@zonnet.nl
W&D Lisse	P. Vlag	Veldhorststraat 33	2161 EP LISSE	0252-424159	
W&D Lopikerwaard	G. van Rijk	Merelstraat 18	3411 BP LOPIK	0348-551659	gvanrijk@kliksafe.nl
W&D Lunteren/Ederv	M. de Bruin	Kees de Koninglaan 15	6741 ZA LUNTEREN	0318-487206	
W&D Midden Holland	H. Windhorst	Quadriviumlaan 5	2408 DD ALPHEN A/D RIJN	0172-475553	h.windhorst@wanadoo.nl
W&D Mijdrecht/Wiln	W. v/d Bosch	Oukoop 16-A	3626 AW NIEUWER TER AA	0294-231894	wvandenbosch@kliksafe.nl
W&D N/M Beveland	Mw. R. van Drongelen	Platteweg 29	4438 AA DRIEWEGEN	0113-656606	f.mvandrongelen@kpnplanet.nl
W&D Nederlek	Mw. A. Rodrigo	Fazantstraat 37	2941 RA LEKKERKERK	0180-662987	matrodrigo@kliksafe.nl
W&D Nijkerk	Mw. A.K. de Bruin	Debussylaan 18	3862 GP NIJKERK GLD	033-2466782	
W&D Noordeloos	Fam. A. v/d Dool	Noordzijde 2	4225 PG NOORDELOOS	0183-582160	a.vandendool@solcon.nl
W&D Nunspeet	Mw. C.H. van der Zande- Westerbroek	Weth. v.d Zandeweg 11	8075 DC ELSPEET	0577-492660	westerbroekvof@hetnet.nl
W&D Oud-Beijerland	Mw. C.T. Schop	Piet Heinstraat 43	3262 XL OUD BEIJERLAND	0186-615569	cschop@versatel.nl
W&D Pijnacker	Mw. A. Weerheim-Huisman	Oude Leedeweg 111	2641 NN PIJNACKER	015-3692967	anneke.weerheim- huisman@12move.nl
W&D Putten	J.H. van Oostende	Torenlaan 3-C	3881 CE PUTTEN	0341-360520	J.Oostende@kpnplanet.nl
W&D Reimerswaal	Mw. J. Hoekman	De Ommegank 26	4415 AM OOSTDIJK	0113-501998	jape@zeelandnet.nl
W&D Rhenen	Mw. A. Cornelisse-Holstege	Achterbergsestraatweg 47	3911 CS RHENEN	0317-613673	wcornelisse@kliksafe.nl
W&D Ridderkerk	Mw. I. Kok	Lagendijk 293	2988 AA RIDDERKERK	0180-434028	ingridkok@hetnet.nl
W&D Rijssen	G. Karsten	Wilhelminastraat 2	7462 CG RIJSSEN	0548-517847	gerrit.karsten@philips.com
W&D Rotterdam	Mw. N.W. Kok	Dopperstraat 14	2983 BH RIDDERKERK	0180-417201	kok.e@solcon.nl
W&D Scherpenzeel	Mw. M. van Wolfswinkel- Marchal	Lindenlaan 21	3925 JA SCHERPENZEEL GLD	06-36103662	
W&D Schouwen/Duiv.	Thea Deurloo	Poststraat 24-B	4306 CA NIEUWERKERK	06-52408442	dirk-thea@solcon.nl
W&D Soest	Mw. Mr. M.A. Burggraaf-Suur	Ravensteinselaan 1	3744 MJ BAARN	035-5429925	mariekeburggraaf@hetnet.nl
W&D Staphorst	Mw. G. Bloemhof	Dekkersweg 12b	7715 RB PUNTHORST	0529-481406	
W&D Tholen/St.Phil	J. Westdorp	Bos 13	4696 BD STAVENISSE	0166-692657	jj.westdorp@12move.nl
W&D Urk	Mw. A. de Boer	Heerenkamp 26	8321 BZ URK	0527-681520	
W&D Veenendaal	A. Wagteveld	Castor 52	3902 SJ VEENENDAAL	0318-551321	
W&D Vianen e.o.	Mw. A. van Randwijk	Jan van Arkelstraat 18	4131 ZS VIANEN UT	0347-376724	
W&D Vlaardingen	N.P. Assenberg	Insulindestraat 91	3131 ZD VLAARDINGEN	010-4351266	niek.assenberg@12move.nl
W&D Voorthuizen	Mw. N.H. de Leeuw-de Jong	Harremaatweg 14	3781 NJ VOORTHUIZEN	0342-474173	
W&D Vriezenveen	Mw. J. Wessels-v/d Hudding	De Leeuwerik 5	7671 ZX VRIEZENVEEN	0546-565815	hawessels@rdnet.nl
W&D Walcheren	J.A. Muis	Wielingen 1	4341 LM ARNEMUIDEN	0118-602344	j.muis3@kpnplanet.nl
W&D Wekerom e.o.	B.H. Dirksen	Dorpsstraat 47	6732 AB HASKAMP	0318-457556	bas.dirksen@planet.nl
W&D Westland	Mw. G. Palland-Van Zuthem	Sweelincstraat 4	3261 JN OUD BEIJERLAND	0186-620999	h.palland@chello.nl
W&D Wierden	B. Jansen Eupe	2e Meijerinkshoeksweg 2	7641 RW WIERDEN	0546-572467	ajanseneupe@planet.nl
W&D Woerden	Chris Belo	De Jongstraat 17	3461 HT LINSCHOTEN	0348-421291	c.belo@kliksafe.nl
W&D Woudenberg	Mw. C. Wijnne	Johan Willem Frisolaan 12	3931 KC WOUDEBERG	033-2863888	j.wijnne@kpnplanet.nl
W&D Zeeuws-Vlaand.	Mw. L. Verhelst	Knol 18	4542 PV HOEK	0115-614379	liesbethverhelst@msn.com
W&D Zeist	Mw. G. van Driel	Nepveulaan 94	3705 LG ZEIST	030-6954489	
W&D Zutphen	Mw. J. Nijland-Vermeer	Annette Poelmanhoeve 8	7207 GB ZUTPHEN	0575-571228	
W&D Zwijndr/H.I. A	L. Los	Willem de Goedeweg 6	3331 KT ZWIJNDRECHT	078-6193495	
W&D Zwolle	Mw. A. v/d Brink	Huibertplaat 37	8032 DE ZWOLLE	038-4544589	

Midden-/ Zuid-Amerika

Afrika

Azië

Land	Continent	Verdeling hulp (x 1.000)	Aantal adoptie-kinderen	Onderwijs	Arbeid en Inkomen	Basisvoorzieningen	Noodhulp
1 Bangladesh	Azië	1.389	854	■	■	■	■
2 Filippijnen	Azië	974	2.039	■	■		
3 India	Azië	3.396	8.323	■	■	■	■
4 Sri Lanka	Azië	1.081	765	■	■		■
5 Thailand	Azië	167	418	■	■	■	
6 Colombia	Zuid-Amerika	2.165	2.958	■	■	■	
7 Guatemala/Honduras	Zuid-Amerika	1.862	5.453	■	■	■	■
8 Haïti	Zuid-Amerika	3.035	4.975	■	■	■	■
9 Nicaragua	Zuid-Amerika	278	0	■	■		
10 Angola	Afrika	45	0			■	
11 Botswana	Afrika	17	79	■	■		
12 Burkina Faso	Afrika	2.069	3.213	■	■	■	■
13 Ethiopië	Afrika	800	1.677	■	■	■	■
14 Liberia	Afrika	-6	0				■
15 Sierra Leone	Afrika	215	0	■	■		
16 Tsjaad	Afrika	222	0	■			
17 Zuid-Afrika	Afrika	899	70	■	■	■	
18 Zambia	Afrika	191	0		■	■	■
Totaal adoptiekinderen			30.824				

colofon

Woord en Daad

Postbus 560, 4200 AN Gorinchem
Spijksedijk 16e, 4207 GN Gorinchem
Tel. 0183-611800
Fax 0183-611808
info@woordendaad.nl
www.woordendaad.nl

Bank

Rabobank 38.54.87.088
t.n.v. Woord en Daad, Gorinchem

Ontwerp en vormgeving

Douglas Design, Ommen

Ontvangstbevestiging

Om kosten te besparen zenden we geen ontvangstbevestigingen voor giften. Wilt u toch een ontvangstbevestiging, vermeld dit dan duidelijk op uw overschrijving.

Voor testamentaire beschikkingen

luit ons adres: Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad, gevestigd te Gorinchem.

Onze stichting is ingeschreven onder nummer 41118168, bij de Kamer van Koophandel te Tiel en staat onder controle van een register-accountant. Financieel jaarverslag wordt op verzoek toegezonden.

Overname artikelen

Overname van artikelen is prima!
Graag met bronvermelding.

Foto's: o.a. Thom Deelstra, Jaco Klamer,
Henk Visscher en Reformatorisch Dagblad.

VOOR
GOEDE DOELEN

